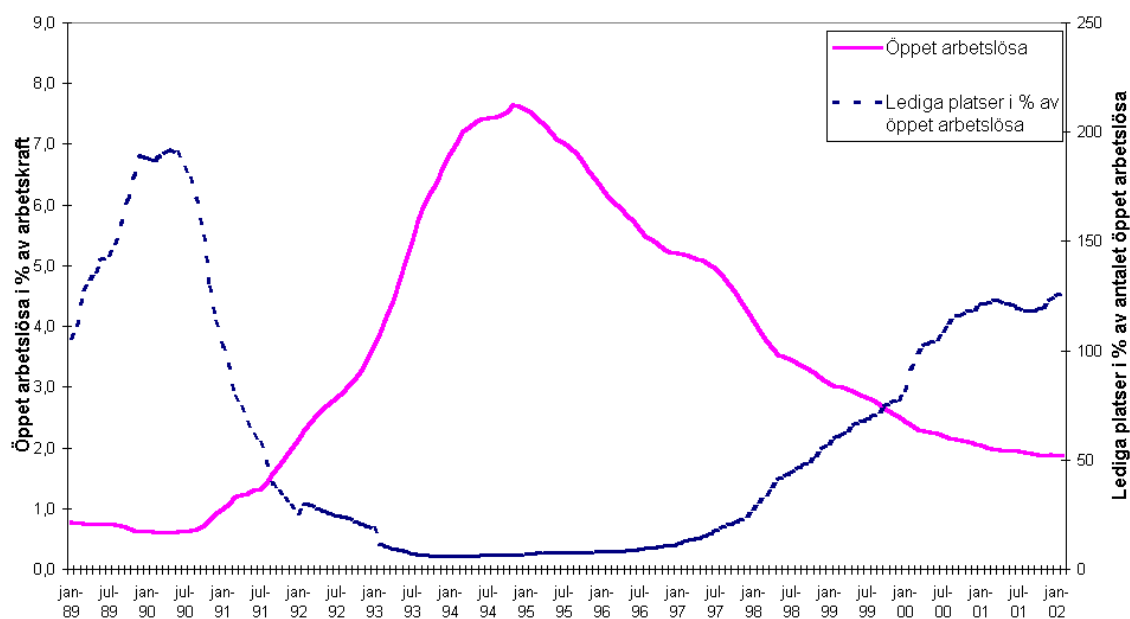


Konjunkturläget våren 2002



Förord

Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB) utarbetar två gånger per år en konjunkturrapport gällande den åländska ekonomin. Syftet med översikten är dels att förse landskapsstyrelsen med aktuell information om samhällsekonomin inför budgetberedningen, dels att sprida information till allmänheten om aktiviteten i den åländska ekonomin. Bedömningen inleds med ett kortfattat sammandrag av det internationella konjunkturläget med en lite utförligare översikt över Ålands närmarknader i Finland och Sverige. Översikten baseras på nationella och internationella konjunkturanalyser och ekonomiska data som publicerats under vårvintern.

Analysen av konjunkturläget inom den åländska ekonomin har sammanställts på basen av en enkät till åländska företag vilka tillsammans representerar närmare 75 procent av de åländska företagens arbetsplatsutbud. En för ÅSUB viktig informationskälla utgör företagens mervärdeskattedeklarationer. Denna källa möjliggör en uppföljning av företagens omsättning och löneutbetalningar med bara några månaders eftersläpning. Bearbetningen av trenddata gällande företagens omsättnings- och löneutveckling görs sedan ifjol med hjälp av den statistiska programvaran Demetra som av Eurostat särskilt utvecklats för denna typ av tidsserieanalyser.

Övriga indikatorer såsom valutakurser, ränteläge, inflation, arbetslöshetsgrad, befolkningsrörelse, extern handel, försäljning av kapitalvaror, bostadsproduktion, företagsetableringar samt konkurser har också studerats. I arbetet har företrädare för näringslivet och dess organisationer samt landskapsstyrelsens näringsavdelning varit till värdefull hjälp. ÅSUB vill även rikta ett stort tack till alla företag som besvarat konjunkturenkäten.

Katarina Fellman har ansvarat för sammanställningen av översikten, *Maria Rundberg-Mattsson* har stått för bedömningen av det privata näringslivet, *Jouko Kinnunen* har bidragit med behandling av konjunkturbarometerdata, tidsserier samt prognoser och underlag. *Christina Lindström* har deltagit i insamlingen av konjikturenkätssvar. Bedömningen är i huvudsak gjord under mars månad, inför landskapsstyrelsens tilläggsbudget till lagtinget.

Bjarne Lindström
Direktör

Innehåll

Sammanfattning.....	3
1. Det internationella konjunkturläget.....	5
2. Konjunkturbilden i Finland och Sverige.....	8
3. Den åländska ekonomin.....	11
3.1. Allmän översikt.....	11
3.2. Den offentliga ekonomin.....	17
3.3. Läget inom det privata näringslivet.....	19

Bilagor

Sammanfattning

Konjunkturbilden försvagades ifjol snabbt inom de flesta centrala delar av världsekonomin. Nedgången föregicks av ett år av rekordartad tillväxt på närmare 5 procent inom den globala ekonomin år 2000. Förväntningarna på en vändning mot en gynnsammare utveckling av den internationella ekonomin har dock vuxit sig allt starkare under årets första månader. De värsta farhågorna från hösten har inte slagit in. Osäkerheten kring den ekonomiska utvecklingen har likväl varit stor under den gångna vintern, olika scenarier har diskuterats. Det mesta tyder nu på en långsam återhämtning från en inte alltför djup recession inom världsekonomin. Det finns dock flera riskfaktorer som kan göra att återhämtningen kommer av sig.

Även inom den finska ekonomin sjönk tillväxten dramatiskt ifjol, framför allt som ett resultat av den snabba nedgången inom exportsektorn. Tillväxten stannade ifjol på 0,7 procent men väntas stiga till runt 1,5 procent i år. Den privata konsumtionen har dock inte på något avgörande sätt påverkats av den allmänna ekonomiska avmattningen. Sysselsättningsläget har förbättrats fram till inledningen av detta år, men eftersom reaktionen på arbetsmarkanden sker med en viss eftersläpning kommer arbetslösheten att stiga under året. Det ekonomiska läget inom den svenska ekonomin påminner mycket om läget i Finland. I Sverige, som tillsvidare ställt sig utanför det europeiska valutasamarbetet, får man dock räkna med att kronan kommer att förstärkas gentemot euron under den närmaste tiden.

Den åländska ekonomin har vuxit stadigt alltsedan år 1996. ÅSUBs preliminära beräkningar av Ålands BNP visar en tillväxt på 3,2 procent för år 2000 och 3,0 procent för år 2001. Den internationella konjunkturavmattningen verkar således inte ha påverkat nivån för den åländska totalproduktionen i någon avgörande grad. Orsaken torde stå att finna i att Åland utgör en utpräglad tjänsteekonomi där effekterna av en allmän konjunkturedgång ofta mildras både vad gäller tid och omfattning. Den offentliga sektorns andel av BNP har vuxit under de senaste åren. För i år har BNP-tillväxten kalkylerats till ca 2,7 procent för att sjunka snabbare under nästa år. Prognosen bygger på antagandet att färjrederierna inte flaggar ut något tonnage under innevarande år. Förändringarna i sjöfartspolitikerna har dock beaktats.

Sysselsättningsläget på Åland är fortfarande mycket gott, arbetslöshetsgraden har fortsatt att sjunka. Bostadsproduktionen har ökat de senaste åren och därmed skapat förutsättningar för en ökad inflyttning. Räntenivåerna är fortsatt förhållandevis låga och den åländska inflationstakten avtagande. Inte heller på Åland har hushållen reagerat nämnvärt på fjolårets konjunkturedgång. Nybilsförsäljningen har visserligen minskat, men i övrigt verkar inte efterfrågan på sällanköpsvaror ha gått ner. På kort sikt ser det allmänna läget sålunda mycket ljust ut.

ÅSUBs konjunkturbarometer som sammanställts på basen av läget vårvintern 2002 visar på en mer positiv framtidstro bland de åländska företagen med förväntningar om förbättrad

lönsamhet och större bruttomarginaler jämfört med resultatet från höstens konjunkturbedömning. Förväntningarna är speciellt positiva inom branscherna övrig industri och övriga tjänster, medan läget inte ser lika positivt ut för primärnäringarna, byggverksamheten samt hotell- och restaurangbranschen.

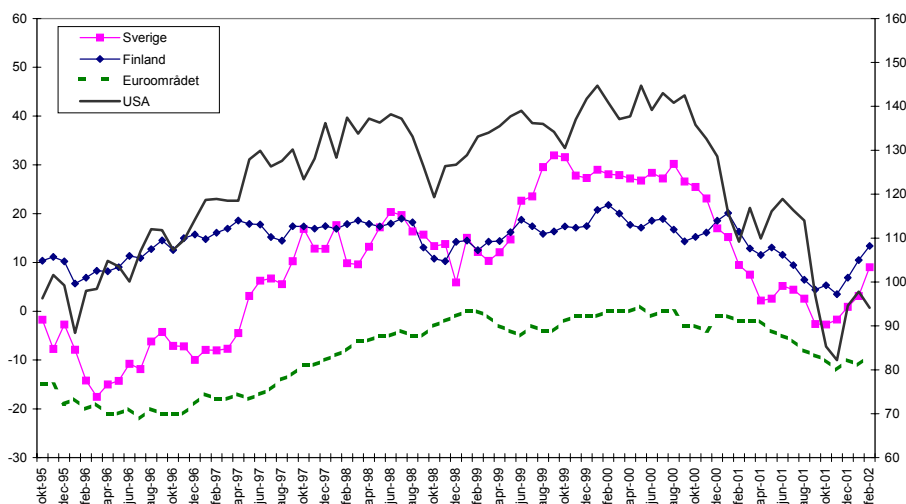
Många frågor som rör sjöfartsbranschen är dock fortfarande öppna. Lönsamheten inom näringen har kunnat förbättras på kort sikt, men de lägre marginalerna inom tax free-försäljningen i kombination med betydligt lägre driftskostnader för konkurrentländernas färjetonnage kringskär på sikt verksamhetsförutsättningarna för passagerarsjöfarten under finsk och åländsk flagg. Det är inte lätt att på medellång sikt hitta någon naturlig tillväxtbransch som skulle kunna kompensera en negativ utveckling inom den volymmässigt betydande sjötransportbranschen. Klart är att utvecklingen inom den åländska ekonomin på några års sikt kan komma att bli en annan än den i omvärlden till följd av de strukturella utmaningar som den egna ekonomin står inför.

1. Det internationella konjunkturläget

Konjunkturbilden försvagades ifjol på kort tid inom de flesta centrala delar av världsekonomin. Nedgången föregicks av ett år av rekordartad tillväxt på närmare 5 procent inom den globala ekonomin år 2000. Förväntningarna på en vändning mot en gynnsammare utveckling av den internationella ekonomin har dock vuxit sig allt starkare under årets första månader. De värsta farhågorna från hösten har inte slagit in. Osäkerheten kring den ekonomiska utvecklingen har likväl varit stor under den gångna vintern, olika scenarier har diskuterats. Utvecklingen med en världsomspännande konjunkturedgång i två faser (det så kallade W-scenariot) ter sig nu allt mindre sannolik. Det mesta tyder nu på en långsam återhämtning från en inte alltför djup recession inom världsekonomin, ett så kallat U-scenario. Nedan diskuteras dock även flera riskbilder som kan innebära att återhämtningen kommer av sig.

Den **amerikanska ekonomin** föll från en tillväxttakt på 4,1 procent år 2000 till en tillväxt på endast 1,1 procent år 2001. Avmattningen var ett faktum redan vid ingången till fjolåret och förstärktes av terrorattackerna mot World Trade Center och Pentagon i september. Totalproduktionen var negativ under det tredje kvartalet ifjol. Recessionen verkar dock inte ha blivit speciellt långvarig. Den amerikanska centralbanken Federal Reserves aktiva räntesänkningar i kombination med en finanspolitisk stimulans har stärkt konsumenternas förtroende (se *figur 1*). Konsumenternas agerande är idag av central betydelse för den ekonomiska utvecklingen, de står i dagsläget för över två tredjedelar av den amerikanska ekonomins tillväxt. Federal Reserve sänkte under fjolåret styrräntan i hela 11 omgångar från en nivå på 6,5 procent till 1,75 procent för att stimulera den amerikanska ekonomin. Ytterligare räntesänkningar torde dock inte längre vara att vänta. Parallellt med den aktiva ekonomiska politiken tycks den amerikanska utrikespolitiken ha rönt framgång på hemmamarknaden, givet de förutsättningar som fanns efter de världsomskakande terrorattackerna i september.

Figur 1: Konsumentbarometer i USA, EU, Finland och Sverige



Den låga lagerhållningen och den låga investeringstakten ger tillväxtutrymme när effekterna av den ekonomiska politiken når sin fulla kraft. Tillväxttakten inom ekonomin förväntas i stort ha återhämtat sig till hösten. I år beräknas tillväxten uppgå till drygt 1 procent. Beträffande konsumtionen torde dock uppgången inte märkas lika tydligt eftersom den privata konsumtionen inte drabbades märkbart av nedgången. Avigsidan när det gäller den förhållandevis snabba återhämtningen inom den amerikanska ekonomin är att obalanserna inom ekonomin inte hann korrigeras. Den amerikanska dollarn anses fortfarande vara övervärderad, handelsbalansunderskottet växer och nationens skuldsättning ökar.

Riskfaktorerna inom den amerikanska ekonomin anses bestå i konsumenternas beteende, arbetslösheten förväntas ännu stiga en tid samt i risken av spridningseffekter från eventuella finans- eller andra kriser på anant håll i världen som skulle kunna komma att få dollarn att falla dramatiskt. Även den höga skuldsättningen hämmar den ekonomiska utvecklingen på sikt och kan komma att bidra till att den begynnande uppgången kommer av sig.

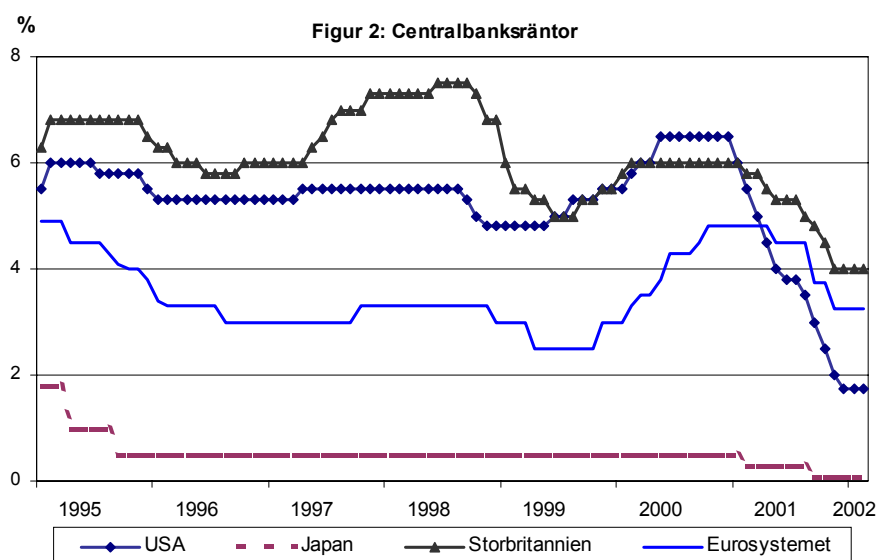
Den **japanska ekonomin** präglas fortsättningsvis av de djupa strukturella problem som hade sin början redan för över tio år sedan. Totalproduktionen sjönk ifjol med närmare en halv procent och BNP-utvecklingen väntas vara negativ även i år. Skuldsättningsnivån är hög bland annat som ett resultat av den offentliga sektorns otaliga stimulanspaket. Finanssektorn i landet har stora problem, problemkrediternas andel är betydande. Konsumenternas tilltro till framtiden är svag till följd av osäkerheten kring arbetsmarknadens utveckling, inkomstutvecklingen samt av den fortsatta deflation som rått ända sedan 1998. Arbetslöshetsgraden stiger och hushållen går in för ökat sparande. Problemen inom näringslivet beror till stor del på strukturella lösningar som gör att svagare företag hålls vid liv på den övriga ekonomins bekostnad, vilket minskar konkurrenskraften och anpassningsförmågan inom ekonomin som helhet. Den japanska finanssektorn utgör idag en riskfaktor för hela världsekonomins utveckling. Banksektorn har genom japanernas sparande finansierat betydande investeringar runt om i världen, bland annat i USA. Såväl de finans- som de penningpolitiska möjligheterna är nu högst begränsade till följd av den offentliga ekonomins och finanssektorns krisläge. Struktureller reformer anses utgöra den enda långsiktiga lösningen.

Den **ryska ekonomin** har under de senaste två åren vuxit klart snabbare än världsekonomin i genomsnitt. En betydande del i den utvecklingen har de höga oljepriserna haft. Tillväxten i ekonomin har dock avtagit i takt med att oljepriserna sjunkit och med att effekterna av den tidigare devalveringen av valutan avtar. Totalproduktionen beräknas i år stiga med drygt tre procent, men är i mycket beroende av den fortsatta utvecklingen på oljemarknaderna. Den höga inflationstakten förväntas småningom avta och arbetslösheten väntas fortsätta att sjunka.

Utvecklingen inom de **baltiska ekonomierna** följs sedan deras ansökan om medlemskap i EU med allt större intresse av det övriga Europa. Estland, Lettland och Litauen har alla tre trots den globala avmattningen under det senaste året lyckats hålla en tillväxttakt som överstiger

euroområdet. Bytesbalansunderskottet utgör dock fortfarande en utmaning. I Estland och Litauen tenderar därtill arbetslösheten att växa från en redan hög nivå (12-13 procent). En viss avmattning i totalproduktionens tillväxttakt är under innevarande år att vänta som en fördröjd effekt av den allmänna nedgången i världsekonomin. Avmattningen dämpas dock av en stark inhemsk efterfrågan och en förhållandevis hög investeringstakt som stimuleras av att EU-medlemskapet närmar sig.

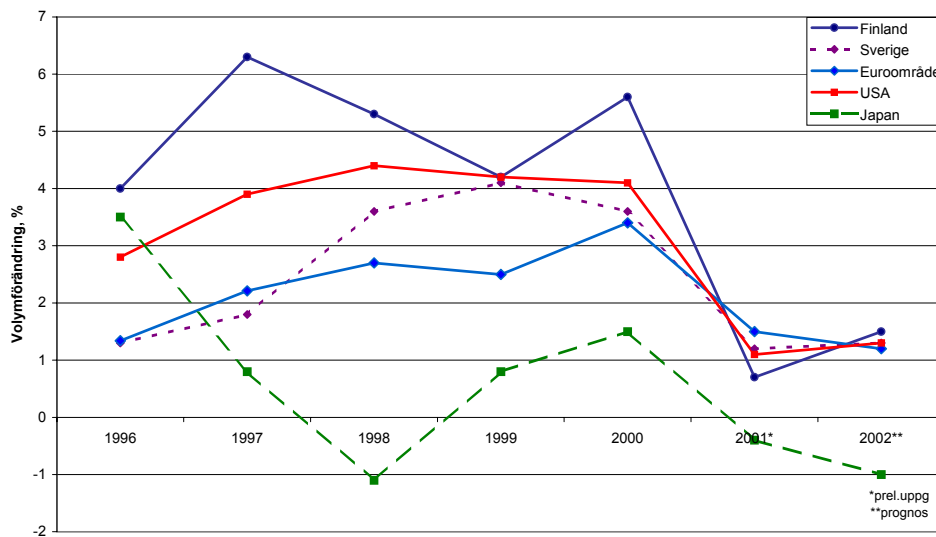
Euroområdet påverkades snabbt av den globala nedgång som hade sin början i USA redan för över ett år sedan. Den snabba exporttillväxten fick ett abrupt slut vid ingången till år 2001. Orsaken till nedgångens snabba genomslag världen över står till stor del att finna i den informationsteknologiska revolutionen. Informationen spred sig rekordsnabbt och alla aktörer kunde reagera i realtid. De negativa multiplikatoreffekterna verkade snabbare än vid tidigare internationella konjunkturedgångar. Den försvagade euron fick inte någon betydande genomslagskraft i ekonomin. Importpriserna steg, köpkraften minskade och den inhemska efterfrågan dämpades.



Goda förutsättningar för en stärkning av den inhemska efterfrågan finns dock nu om inflationen avtar och räntorna hålls fortsatt låga. Såväl konsumenternas som industrins förtroendeindikatorer har försiktigt stärkts under de senaste månaderna. Den europeiska centralbankens (ECB) långsiktiga inflationsmål om 2 procent kan tack vare en starkt euro komma att nås redan i år, om inte oljepriserna hålls på en hög nivå under större delen av året. Oljepriserna, som stigit kraftigt de senaste veckorna som ett resultat av oroligheterna i Mellanöstern, gör dock att inflationen inte sjunker så snabbt som man väntade tidigare. Ifjol uppgick inflationen till 2,5 procent på årsnivå. Sjunkande inflationstakt innebär stigande realräntor. Enligt många bedömare är en höjning av ECBs styrränta från nuvarande 3,25 procent att vänta redan under innevarande år. Under fjolåret sänkte ECB räntan tre gånger från en nivå på 4,75 procent (se *figur 2*). En uppgång av världshandeln stöder exportutvecklingens återhämtning, konkurrenskraften inom euroområdet är i grunden god. Trots att tillväxten i totalproduktionen väntas ta fart under den senare delen av innevarande år,

beräknas den genomsnittliga BNP-tillväxten inte riktigt nå upp till fjolårets tillväxttakt på 1,5 procent. Nästa år väntas den ekonomiska tillväxten dock ha återhämtat sig (*figur 3*).

Figur 3: BNP-tillväxt 1996-2002, procent



2. Konjunkturbilden i Finland och Sverige

Enligt finansministeriets beräkningar uppgick BNP-tillväxten inom den **finska ekonomin** till 5,6 procent år 2000. De preliminära uppgifterna för ifjol ger vid handen att tillväxten 2001 sjönk till 0,7 procent. För i år ger de flesta prognosinstitut en ganska samstämmig bild med en tillväxt i totalproduktionen runt 1,5 procent. Tillväxttakten beräknas öka under senare delen av året för att närma sig 3 procent under 2003.

Orsaken till den snabba konjunkturedgången återfinns till stor del inom exportsektorn. Exportsektorns andel av BNP steg till närmare 50 procent under 1990-talet. När tillväxten i världshandeln i det närmaste upphörde under fjolåret var inverkan på Finlands export betydande. Samtidigt har den finska elektronikindustrin gjort påtagliga förändringar i sin produktionsstruktur och flyttat produktion från Finland. Exportvolymen från Finland minskade ifjol med ungefär en procent efter att ha ökat med 18 procent året före. Denna utlokaliseringsprocess begränsar landets långsiktiga tillväxtförutsättningar. Exportproblemen bidrog till att industrins förtroendeindikator sjönk under större delen av fjolåret. Exporten förväntas dock växa en aning mot slutet av året, såväl elektronik- som skogsindustrin väntas bidra till vändningen.

Mycket tyder således nu på att återhämtningen inom den finska ekonomin i huvudsak kommer att ledas av den inhemska efterfrågan. Inte heller i Finland har den privata konsumtionen påverkats av den allmänna konjunkturedgången i någon avgörande grad. Den reella inkomstutvecklingen har varit positiv och sysselsättningsläget har förbättrats fram till början

av innevarande år. Även i år beräknas hushållens köpkraft stiga med närmare 3 procent som ett resultat av löneförhöjningar, skattelättnader samt en inflation som småningom sjunker. Konsumenternas förtroende för ekonomins framtida förutsättningar har återställts efter nedgången under senaste år (se *figur 1*). Investeringarna i bostadsbyggnader förväntas hålla sig på ungefär samma nivå i år som ifjol, medan företagens investeringstakt avtar.

Inflationstakten i Finland har under de senaste åren legat över genomsnittet för euroområdet. Inflationstrycket avtog dock under början av året till följd av lägre oljepris och låga bolåneräntor. Inflationen beräknas till hösten ligga under det långsiktiga målet på 2 procent. Utvecklingen kan dock även här komma att skymmas av oljeprisernas utveckling eller av stigande räntenivåer. Utvecklingen av landets långsiktiga konkurrenskraft är av central betydelse eftersom euron kan komma att stiga i värde under de närmaste åren. Den reella inkomstutvecklingen har varit snabbare än i flera konkurrentländer.

Trots att ökningen i totalproduktionen i det närmste stannade helt under fjolåret förbättrades landets sysselsättningssituation totalt sett. Den öppna arbetslösheten sjönk från 9,8 till 9,1 procent. I år väntas dock arbetslöshetsgraden åter vända uppåt, reaktionen på arbetsmarknaden sker med en viss eftersläpning. De strukturella problemen med långtidsarbetslöshet och växande regionala skillnader väntas öka.

Överskottet i statsfinanserna sjunker under innevarande år till följd av att utgifterna stiger snabbare än inkomsterna. Framför allt intäkterna från samfundsskatterna minskade ifjol. Överskottet i den offentliga ekonomin som helhet väntas bli lägre i år än vad fallet varit de senaste åren, för att sjunka ytterligare nästa år.

De strukturella problem som präglade Finland under 1990-talet har inte kunnat lösas trots draghjälp från den långa och kraftiga konjunkturuppgång som landet upplevde fram till år 2000. Arbetslöshetsgraden är fortfarande hög och statens skuldsättning minskar långsamt. Tillväxten har i huvudsak skett inom andra branscher än de som arbetskraften fick lämna då sysselsättningen minskade under det förra årtiondet. Om statens skuldkvot åter börjar öka som ett resultat av vikande sysselsättning och tillväxtnivå står landet inför stora utmaningar när de stora åldersklasserna om några år börjar lämna arbetslivet.

Även **den svenska ekonomin** uppvisar en lite splittrad konjunkturbild. Allt fler indikatorer pekar dock på att botten i konjunkturedgången nu är nådd och att tillväxten vänder uppåt till hösten. Den svenska bruttonationalprodukten sjönk till en tillväxttakt på 1,2 procent ifjol från att ha varit 4,5 respektive 3,6 procent åren 1999 och 2000. I år beräknas den genomsnittliga tillväxttakten stanna på ungefär samma nivå som ifjol, detta som ett resultat av den svaga utvecklingen kring årsskiftet och av att lagerhållningen fortfarande minskar. Den förhållandevis svaga valutan och den aktiva finanspolitiken skapar dock goda förutsättningar för tillväxt när aktivitetsnivån inom världshandeln åter stiger och efterfrågan på telekommunikationsutrustning återhämtar sig. Inför nästa år väntas tillväxten ta fart igen.

Investeringsstakten beräknas öka 2003 genom utbygganden av den tredje generationens mobiltelefonnät och andra infrastrukturinvesteringar.

Sysselsättningen har även här reagerat med en viss eftersläpning på konjunkturutvecklingen. Sysselsättningsgraden ökade och arbetslösheten sjönk ifjol trots vikande efterfrågan och svag produktivitet utveckling. Företagen minskar nu sin personal och den öppna arbetslöshetsgraden beräknas därför stiga till ca 4,3 procent under innevarande år, för år 2001 beräknas den genomsnittliga arbetslöshetsgraden ha stannat på ca 4 procent.

Den svenska inflationstakten låg under flera år fram till och med år 2000 under nivån inom euroområdet. Ifjol steg prisökningstakten dock till följd av den svaga valutan och av tillfälliga faktorer, vars inverkan försvinner efter 12 månader. Även inom den svenska ekonomin kommer den fortsatta prisbilden på oljemarknaderna att ha avgörande betydelse för inflationens utveckling. Kronan har dock, med början i oktober ifjol, stärkts en aning i förhållande till euron och den amerikanska dollarn, men är fortfarande svag.

De statliga utgifterna har ökat snabbare än väntat på grund av avmattningen inom ekonomin. Det finns risk för att de statliga utgifterna kan komma att stiga över det fastställda utgiftstaket. Den statliga budgeten för i år innehåller finanspolitisk stimulans i form av framför allt skattesänkningar för att gynna hushållens konsumtion. Konsumtionen förväntas öka redan under våren. Konsumentbarometern har vänt uppåt som ett resultat av de positiva signaler som syns under årets första månader. Det offentliga sparandet beräknas ändå kunna leva upp till regeringens mål om ett överskott om två procent av BNP i genomsnitt under loppet av en konjunkturcykel. Årets ekonomiska politik kommer med stor sannolikhet att präglas av att det är valår i år.

Sveriges riksbank höjde något överraskande reporäntan från 3,75 procent till 4,0 procent den 20 mars i år för att strama åt penningpolitiken i landet. Motivet för räntehöjningen var i huvudsak att stävja den tilltagande prisökningstakten, samtidigt stärks den svenska valutan. Även Sveriges riksbank har ett långsiktigt inflationsmål på 2 procent med ett toleransintervall om plus/minus en procentenhet. Ytterligare räntehöjningar kan vara att vänta under de närmaste tolv månaderna om tillväxten och inflationstrycket åter ökar.

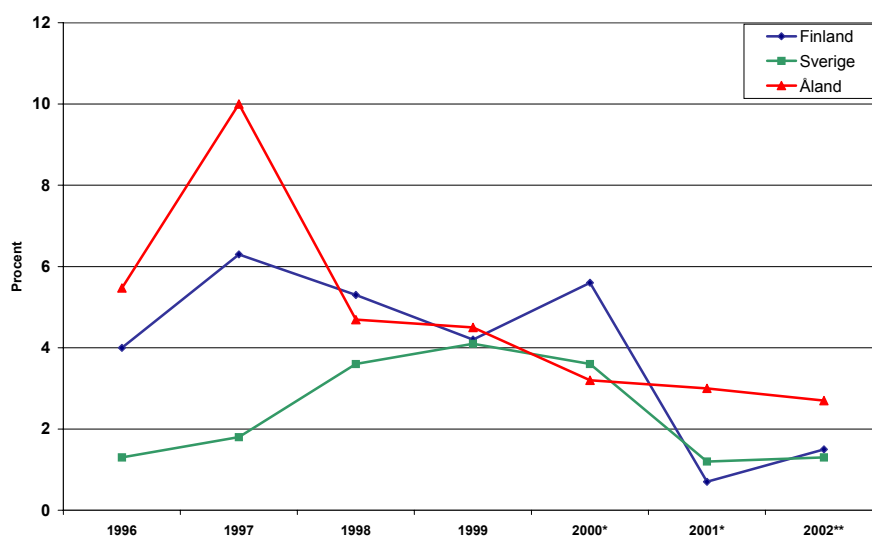
Eftersom Sverige tillsvidare valt att ställa sig utanför den europeiska monetära unionen EMU och den gemensamma europeiska valutan kommer kronkursen troligen att reagera på vändningarna i den svenska EMU-debatten. Såväl ett eventuellt besked om folkomröstning som ett eventuellt beslut om medlemskap förväntas stärka kronan. Dessutom torde en förstärkning av euron i förhållande till dollarn samt en minskande utlandsskuld bidra till en förstärkning av kronan på sikt. En möjlig tidtabell med en folkomröstning i EMU-frågan under 2003 och en fysisk introduktion av euron under 2006 har framlagts i ett uttalande av den nuvarande statsministern. Före det skall det dock som nämnts hållas riksdagsval i Sverige.

3. Den åländska ekonomin

3.1. Allmän översikt

Den åländska ekonomin har vuxit stadigt alltsedan år 1996. ÅSUBs preliminära beräkningar av Ålands BNP visar en tillväxt på 3,2 procent för år 2000 och 3,0 procent för år 2001. Den internationella konjunkturavmattningen verkar således inte ha påverkat nivån för den åländska totalproduktionen i någon större omfattning, endast en försiktig avmattning kan skönjas. Orsaken torde stå att finna i att Åland utgör en utpräglad tjänsteekonomi där effekterna av en allmän konjunkturedgång ofta mildras både vad gäller tid och omfattning. För i år har BNP-tillväxten kalkylerats till ca 2,7 procent för att sjunka snabbare under nästa år (*figur 4*). Den offentliga sektorns andel av BNP har vuxit under de senaste åren. Bedömningen bygger på antagandet att färjrederierna inte flaggar ut något tonnage under innevarande år. Förändringarna i sjöfartspolitikerna har dock beaktats så att personalkostnaderna sjunker som ett resultat av de relativt nya kollektivavtalen och regeringens stödåtgärder. Driftsöverskottet ökar på kort sikt för att sedan sjunka från år 2003 då alkoholbeskattningen gradvis anpassas till de införselregler som kommer att gälla från ingången av år 2004, då reglerna för införseln skall vara helt EU-harmoniserade.

Figur 4: BNP-tillväxten på Åland i jämförelse med Finland och Sverige



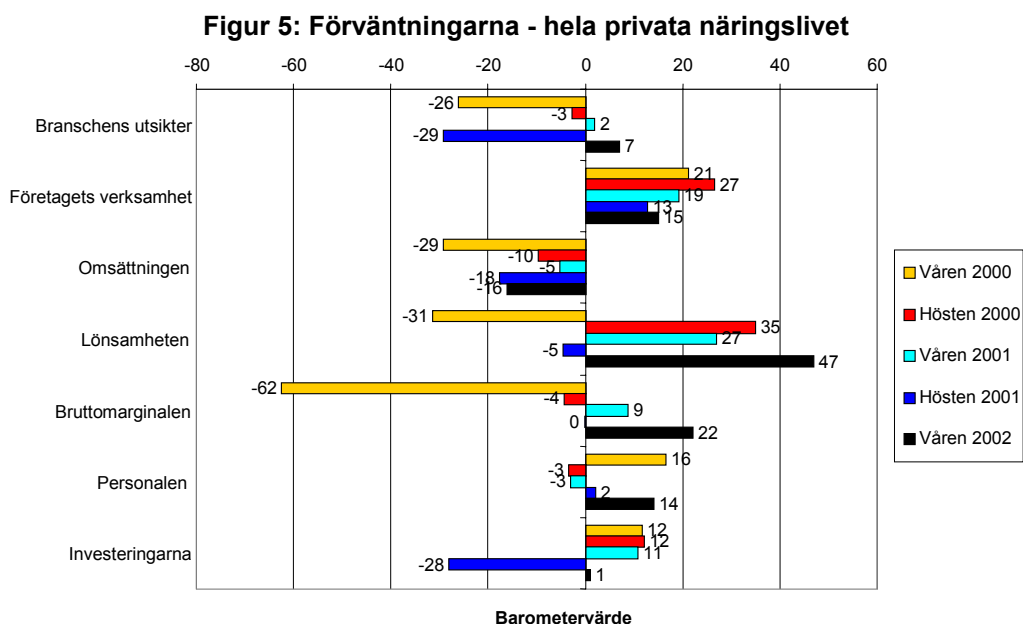
På lite längre sikt står det helt klart att den åländska ekonomin står inför stora utmaningar. De lägre marginalerna inom tax free-försäljningen i kombination med betydligt lägre driftskostnader för konkurrentlänternas färjetonnage kringskar verksamhetsförutsättningarna för passagerarsjöfarten under finsk och åländsk flagg. Redan idag är läget sådant att nytt tonnage på de linjer där åländska rederier opererar inte går under finsk flagg. De lägre marginalerna i kombination med risken för utflaggning av tonnage kan innebära att den åländska BNP-tillväxten skulle kunna bli negativ redan under nästa år. Beträffande sysselsättningssituationen är sårbarheten inom ekonomin inte fullt så stor.

ÅSUB har nu för femte året i rad sammanställt en **konjunkturbarometer** som baseras på ett urval åländska företag, med en viss tonvikt på de större företagen. Urvalsföretagens anställda står för nästan 75 procent av sysselsättningen inom det privata näringslivet. Av 190 företag i urvalet besvarade 181 stycken eller 95,3 procent vårens enkät. De svarande företagens andel av urvalsföretagens totala sysselsättning uppgick till hela 99,5 procent.

Enkätens resultat presenteras enligt en skala från -100 till +100. Om en variabel fått resultatet +100 innebär det att samtliga företag som besvarat frågan har en positiv syn på den del av konjunkturutvecklingen som frågeställningen gäller. De negativa svaren dras från de positiva, och räkneoperationen resulterar i de nettotal som slutligen redovisas.

Svaren är viktade i två steg, dels enligt företagets och dels enligt branschens andel av den totala sysselsättningen inom branschen respektive inom hela ekonomin. Med andra ord får de stora företagens svar en större vikt i beräkningen och påverkar därmed det totala utfallet mer än de mindre företagens svar. De enskilda företagens svar kan dock få maximalt så stor vikt som den aktuella branschens andel av sysselsättning inom hela privata näringslivet. Samtliga branscher har minst fyra svarande.

Enligt den allmänna konjunkturbild som avspeglas i konjunkturbarometern har företagens negativa framtidsutsikter inom den egna branschen från hösten 2001 blivit svagt positiva och utsikterna för det egna företaget ser fortsättningsvis positiva ut. Företagen anser liksom vid tidigare mättillfällen att det egna företaget utveckling ser ljusare ut än utsikterna för branschen som helhet. Företagens omsättningstakt förväntas bli långsammare, men trots detta är förväntningarna på företagens lönsamhet positiva mycket tack vare större bruttomarginaler. Företagen planerar att nyanställa personal under året men några större investeringar planeras inte (se figur 5).

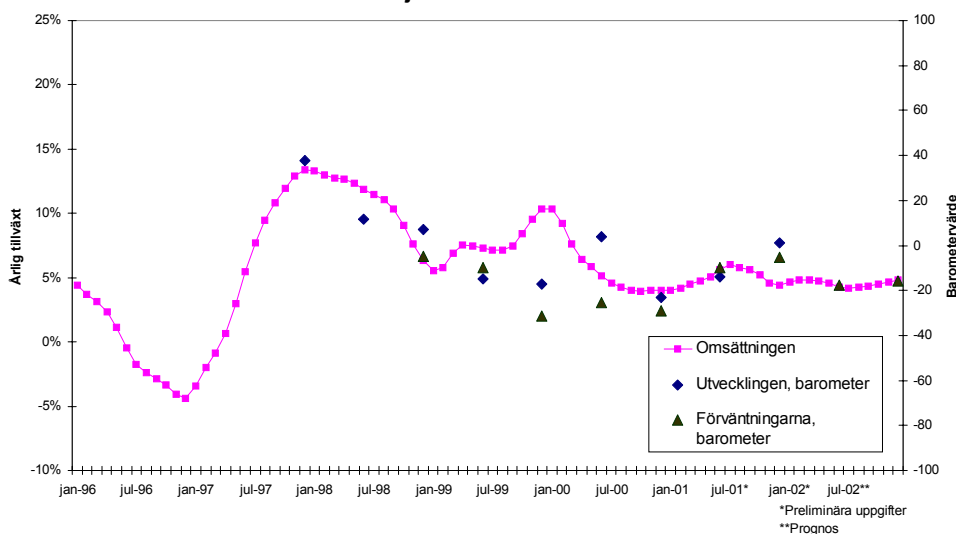


Det område som flest företag kommer att satsa på i första hand under de kommande åren är fortsättningsvis rationalisering av verksamheten. Antalet företag som uppgav att de kommer att rationalisera verksamheten har också ökat jämfört med hösten 2001. På andra plats kommer investeringar i maskiner och inventarier följt av personalutbildning. Att utveckla marknadsföringen är också ett område som relativt många företag kommer att satsa på, men antalet företag som gett detta svarsalternativ har minskat jämfört med hösten 2001. De flesta företagen, om än färre jämfört med tidigare år, upplever att den hårda konkurrensen utgör det största hindret för utvecklingen av företaget. Andelen företag som upplever beskattningen, skattegränsen och den grå/svarta marknaden vara de största hindren har däremot ökat.

En analys av omsättnings- och lönekostnadsutvecklingen inom näringslivet på basen av de mervärdesskatteskyldiga **företagens månadsrapporter till skattemyndigheten** kompletterar den bild av utvecklingen som barometerdata ger. ÅSUB har från år 2000 tillgång till den här informationskällan som beskriver den verkliga utvecklingen inom den åländska ekonomin med bara några få månaders eftersläpning. För en mer detaljerad redovisning av omsättnings- och lönedata för enskilda branscher, se *bilagan* i slutet av denna rapport.

I *figur 6* nedan kombineras företagens årliga tillväxttakt enligt mervärdesskatteregistret¹ med företagens svar i konjunkturbarometern både med avseende på **omsättningens utveckling** det gångna året samt förväntningarna inför det kommande året. Figuren visar att tidsseriens trendframskridning i stort motsvarar företagens förväntningar enligt konjunkturbarometern. Företagens uppfattning om utvecklingen av omsättningen var dock i december 2001 aningen för positiv jämfört med de preliminära omsättningssiffrorna. Omsättningstillväxten var ifjol enligt preliminära uppgifter 4,7 procent och den förväntas i år att vara ganska stabil.

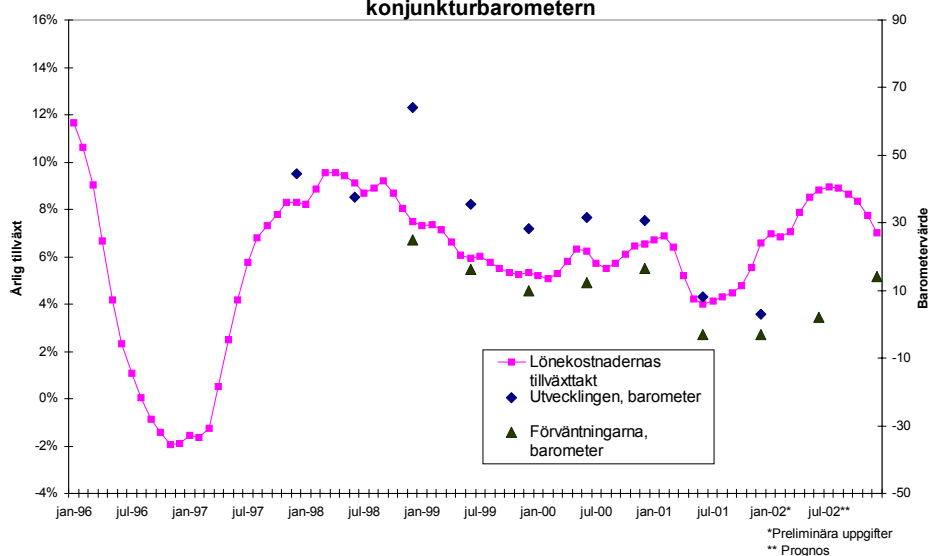
Figur 6. Omsättningens utveckling enligt momsregistret och konjunkturbarometern



¹ De faktiska uppgifterna har säsongrensats och därefter har den procentuella tillväxttakten beräknats från motsvarande månad föregående år.

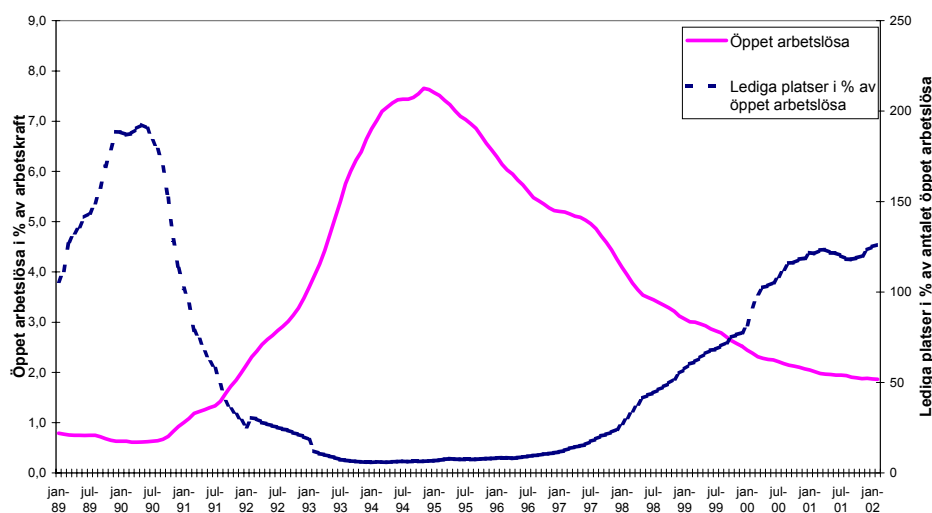
Utvecklingen av **lönkostnaderna** visar att företagens förväntningar på kommande lönkostnader i konjunkturbarometern är lägre än den verkliga tillväxttakten. Lönkostnaderna ökade i fjol enligt preliminära uppgifter med 5,3 procent. Både enligt företagens förväntningar samt tidsseriens trendframskrivning kommer troligen lönkostnadernas tillväxttakt att öka ytterligare.

Figur 7. Lönkostnadernas utveckling och personalstyrkan enligt konjunkturbarometern



Arbetslösheten har sjunkit kontinuerligt sedan år 1995. Den totala arbetslöshetsgraden sjönk ifjol till 2,2 procent och den öppna arbetslösheten till 1,9 procent. För år 2000 var motsvarande årsmedeltal 2,7 respektive 2,0 procent. Även ungdomsarbetslösheten har sjunkit från 3,5 procent år 2000 till 2,9 procent ifjol. Arbetsmarkandsläget måste beskrivas som mycket gott. ÅSUB tror dock att arbetslöshetsgraden i år planar ut på ungefär samma nivå som för år 2001. Det sysselsättningsproblem som kvarstår är att antalet långtidsarbetslösa mer eller mindre är konstant, deras andel av de arbetslösa tenderar därmed att öka. Antalet lediga platser uppvisade, både absolut sett och i relation till de arbetslösa, en viss sjunkande tendens under senare delen av fjolåret men har åter ökat under de första månaderna i år (*figur 8*).

Figur 8: Trender i öppen arbetslöshet och lediga platser



Det gynnsamma sysselsättningsläget har inneburit en påtaglig brist på arbetskraft inom vissa segment på arbetsmarknaden. Inom servicebranschen och inom hälsovård och socialt arbete är efterfrågan på arbetskraft störst, medan de arbetssökande i huvudsak återfinns inom andra yrkesinriktningar.

Flyttningsrörelsen för Åland har starka samband med läget på arbetsmarknaden. En bromsande faktor för inflyttningen under senare delen av 1990-talet utgjorde bostadsproduktionen som var anmärkningsvärt låg under större delen av 1990-talet. De preliminära uppgifterna för flyttningsrörelsen år 2001 visar på en nettoinflyttning på 175 personer, vilket ligger helt i linje med ÅSUBs prognos från september ifjol (+174 personer). År 2000 stannade nettoinflyttningen på 71 personer. Enligt ÅSUBs prognosmodell förväntas flyttningsöverskottet ligga på ungefär samma nivå i år som ifjol (+170) för att sedan sjunka under 2003, vilket förklaras av att osäkerhetsfaktorerna inom den åländska ekonomin ökar. Bakom nettoflyttningsrörelsen ligger dock en betydligt större bruttoflyttningsrörelse. Totalt flyttade 733 personer till Åland år 2001, vilket utgör den största bruttoinflyttningen sedan 1973. Av dem som flyttade till Åland ifjol kom 55 procent från Finland, 39 procent från andra nordiska länder och sex procent från övriga världen.

Enligt den preliminära statistiken ökade de **beviljade byggloven** med över 50 procent från 1999 till 2000. Till år 2001 ökade antalet bygglov med ytterligare 23 procent enligt de preliminära uppgifterna, byggloven gäller nu närmare 270 bostäder. Även de färdigställda bostädernas antal ökade med ca 23 procent till drygt 160 stycken år 2001. Antalet färdigställda bostäderna kan således på basen av byggnadslovsstatistiken förväntas öka de närmaste åren.

Under år 2000 startades 161 **nya företag** på Åland. De preliminära uppgifterna för år 2001 pekar mot ungefär samma nivå. Samtidigt som nya företag bildas avvecklas dock andra eller lämnas vilande. Under år 2000 lades 105 företag ner och sammanlagt 14 konkursärenden inleddes vid Ålands tingsrätt. År 2001 var konkursärendena 8, vilket är det lägsta antalet sedan 1990.

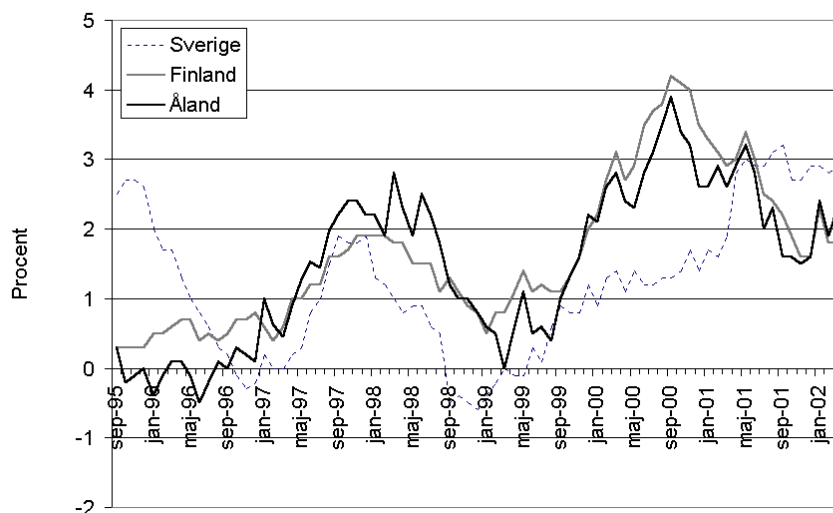
Fraktmängderna till och från Åland, som fungerar som en indikator på den åländska externa varuhandeln, har minskat under de senaste två åren. Framför allt är det importen som minskat, medan volymerna i transportererna från Åland avtagit först under den senaste sexmånadersperioden. ÅSUB utarbetar för närvarande mera tillförlitliga indikatorer på det egentliga värdet av varuhandeln till och från Åland.

Räntenivåerna sjönk kontinuerligt senaste år. Den europeiska centralbanken ECB sänkte sin styrränta tre gånger under 2001 från 4,75 till 3,25 procent. Än tydligare i sitt agerande har den amerikanska centralbanken FED varit. FED sänkte som tidigare nämnts sin styrränta 11 gånger under fjolåret, räntan ligger nu på 1,75 procent. Ytterligare räntesänkningar är

emellertid inte att vänta. Utvecklingen har betytt att även marknadsräntorna sjunkit fram till december ifjol. Under de senaste månaderna har euriborräntorna dock börjat stiga igen. Den för bolån vanliga referensräntan tolv månaders euribor steg från 3,2 procent i genomsnitt i november 2001 till 3,8 procent i mars i år. Enligt de senaste dagsnoteringarna under första delen av april rör sig tolv månadersräntan runt 3,9 procent.

Den **åländska inflationstakten** har sjunkit under det senaste året till följd av lägre oljepriser och räntor. Den genomsnittliga inflationen stannade år 2001 på 2,3 procent. År 2000 var inflationstakten 2,9 procent. I februari i år var inflationen 1,9 procent efter att ha varit uppe i 2,4 procent i januari. Inflationen för mars steg åter till 2,3 procent. ÅSUB räknar med att inflationstakten kan sjunka under 2-procentsnivån för 2002 som helhet. Oljepriset och räntenivån utgör dock en inflationsrisk även för den åländska ekonomin, de kan komma att stiga under året.

Figur 9: Inflationstakten



Farhågor har framförts om att övergången från mark till euro skulle medföra smyghöjningar av priserna. Det är dock svårt att särskilja inverkan av euroövergången från övriga faktorer som kan ha påverkat prisstegringarna. Anpassningen till den nya valutan och medföljande avrundningar har i enskilda fall höjt eller sänkt priserna, men den totala effekten på inflationen torde inte ha varit omfattande. Enligt en bedömning från Finlands Bank gick införandet av eurosedlar och euromynt smidigt och snabbt i Finland. Medborgarna var väl förberedda för kontantutbytet, vilket underlättade övergången. Dessutom hade parterna i kontantförsörjningen och de större företagen förberett sig noga inför förändringen.

3.2. Den offentliga ekonomin

Landskapets budget finansieras till stor del genom en avräkningsinkomst om 0,45 procent av statens inkomster exklusive upplåning. Utvecklingen av den finska ekonomin under senaste högkonjunktur har tydligt avspeglats i landskapets inkomster. År 1998 uppgick det slutliga avräkningsbeloppet till ca 146,3 miljoner euro (870 mmk). För år 1999 steg summan till ca 161,3 miljoner euro (959 mmk), vilket innebär en ökning med över 10 procent från året innan. Det stadfästa avräkningbeloppet för år 2000 uppgick till knappt 170 miljoner euro (drygt 1.010 mmk), en ökning om 5,3 procent. En delförklaring till den snabba ökningen beror på effekterna från försäljning av statliga aktier. För år 2001 beräknas avräkningsbeloppet i dagsläget stanna på ca 159,4 miljoner euro (947,8 mmk) och i statens budget för år 2002 finns 158,7 miljoner euro (943,6 mmk) för avräkningen till landskapet. Avmattningen inom ekonomin samt de ökade avdragen och justerade skatteskalorna dämpar utvecklingen av statens inkomster. Statens inkomster från samfundsskatterna minskade med nästan en fjärdedel ifjol.

Den så kallade skattegottgörelsen, det vill säga den del av landskapets direkta skatter som överstiger 0,5 procent av de influtna direkta skatterna i Finland, uppgick för år 1999 till 53,6 mmk. Under de närmaste åren beräknas gottgörelsen sjunka. För skattegottgörelsens del är systematiken den att den gottgörelse som erläggs i år baseras på 2000-års skatteintäkter, eftersläpningen är således två år.

Utvecklingen för de åländska **kommunernas ekonomi** nådde en vändpunkt redan år 2000. Verksamhetsbidraget i boksluten för år 2000 visar på att nettodriftsutgifterna växer stadigt och årsbidraget uppvisar en nedgång i boksluten för år 1999 och året därpå. Två kommuner uppvisade negativa årsbidrag för år 2000. Ungefär hälften av kommunernas löpande bruttokostnader utgörs av personalkostnader för de egna anställda. Personalbehovet har ökat märkbart inom flera sektorer de senaste åren, personalkostnaderna steg med ca 40 procent mellan åren 1995 och 2000.

Investeringsnivån är fortsatt relativt hög inom den kommunala sektorn. Många projekt är där av den karaktären att de av hälso- eller andra skäl är svåra att skjuta upp, även bostadsproduktionen fortsätter.

Enligt kommunernas budgeter fortsätter verksamheternas kostnader att öka snabbare än såväl verksamhetsintäkter som skatteinkomster och landskapsandelar. Årsbidraget beräknas enligt budgeterna sjunka med ungefär 50 procent i år jämfört med ifjol. Sysselsättningsläget som är mycket gott inverkar gynnsamt på skattebasen liksom företagssektorns lönsamhetsutveckling. Beskattningsunderlaget kringskärs dock av att avdragsgraden för förvärvsinkomsterna kontinuerligt ökar samt av att staten upprepade gånger minskat den del av samfundsskatterna som tillfaller kommunsektorn. Till den del de ökande avdragen utgör så kallade åländska avdrag kommer de dock att kompenseras av landskapsstyrelsen.

Därtill kommer de mörka moln som tornar upp sig inom sjöfartsbranschen och som oberoende av hur det går kommer att innebära stora avbräck i kommunernas skatteintäkter på medellång sikt. Om de åländska passagerarrederierna byter flagga på det åländska tonnaget tillfaller företagsskatterna inte längre de åländska kommunerna. Om lönsamheten sjunker kommer också företagsbeskattningen att påverkas avsevärt eftersom sjöfartens andel av samfundsskatterna har legat runt 40 procent. Även tonnagebeskattningen innebär lägre skatteinkomster för kommunsektorn om den införs. Om flaggbyte sker påverkas även de åländska sjömännens anställningsförutsättningar och förvärvsinkomstskatteintäkterna minskar. Situationen inom sjöfartsnäringen och -politiken beskrivs närmare i avsnitt 3.3 nedan.

I *tabell 1* presenteras en första mycket grov kalkyl över skatteintäkternas utveckling fram till i år. ÅSUBs skattekalculer kommer att uppdateras inom april månad och presenteras mera i detalj i rapporten från konjunkturbedömningen för den kommunala sektorn som publiceras senare i vår.

Tabell 1: Sammandrag över kalkylerade skatteinkomster för kommunerna, hela Åland, 1.000 euro

	1998	1999	2000	2001**	2002**
Förvärvsinkomstskatt	45 040	44 354	47 515	49 717	50 105
<i>förändring, %</i>	<i>4,3</i>	<i>-1,5</i>	<i>7,1</i>	<i>4,6</i>	<i>0,8</i>
Andel av samfundsskatt	13 284	13 389	14 577	15 976	10 690
<i>förändring, %</i>	<i>7,8</i>	<i>0,8</i>	<i>8,9</i>	<i>9,6</i>	<i>-33,1</i>
Fastighetsskatt	1 037	918	942	974	999
<i>förändring, %</i>	<i>0,9</i>	<i>-11,5</i>	<i>2,6</i>	<i>3,5</i>	<i>2,5</i>
Skatteinkomster, totalt	59 361	58 661	63 033	66 667	61 794
<i>Förändring, %</i>	<i>5,0</i>	<i>-1,2</i>	<i>7,5</i>	<i>5,8</i>	<i>-7,3</i>

** Prognos

Kommunernas totala skatteintäkter sjönk med 1,2 procent år 1999 för att år 2000 åter öka med hela 7,5 procent. År 2000 är det senaste år för vilket beskattningen slutförts. År 1999 var det år då det nya så kallade allmänna avdraget infördes i den åländska kommunalbeskattningen. För år 2001 antyder lönesummans utveckling samt företagets lönsamhet att utvecklingen av skatteintäkterna för kommunerna borde ha varit gynnsam. I år ser dock läget inte lika ljust ut. Förvärvsinkomstsumman antas växa långsammare och den andel av samfundsskatterna som tillfaller kommunerna sjunker från 37,25 till ca 24 procent. Den lägre andelen samfundsskatter kompenseras dock av att kommunerna inte längre behöver betala tillbaka momsåterbäringen till staten. Totalt sett innebär reformen likväl att kommunernas skattefinansiering sjunker.

3.3. Läget inom det privata näringslivet

Utvecklingen av läget inom **primärnäringsarna** är inte entydig. För branschen som helhet har fjolårets negativa förväntningar i konjunkturbarometern ersatts av en mer positiv syn. Företagens lönsamhet förväntas öka trots långsammare omsättningstillväxt och lägre bruttomarginaler. Primärnäringsarnas uppgifter är emellertid inte representativa för branschen som helhet då merparten av jord- och skogsbruket utövas av enskilda personer som inte ingår i enkätens urval. Huvuddelen av barometerundersökningens företag inom primärnäringsarna är fiskodlingar.

De planerade investeringarna verkar minska betydligt, medan antalet anställda hålls i det närmaste konstant. Under de närmaste åren kommer företagen att främst satsa på att rationalisera verksamheten. Skattegränsen samt osäkerhet upplevs vara de största hindren för utvecklingen av företagen.

Primärnäringsarnas årliga omsättningstillväxt enligt mervärdesskatteregistret har sjunkit från ca 10 procent sommaren 2001 till ca noll procent enligt de preliminära siffrorna för hösten 2001. Lönekostnadernas årliga tillväxttakt har däremot ökat och var nästan 15 procent vid årsskiftet 2001/2002 (se diagrammet "*Primärnäringsarna*" i bilagan). Inte heller i mervärdesskatteregistret ingår dock jordbruksutövarna.

Under sommaren 2001 förändrades förutsättningarna för **fiskodlingen** då kilopriserna på den odlade regnbågs laxen sjönk betydligt. Orsaken till nedgången var ett överutbud av fisk på världsmarknaden som även pressade priserna på hemmamarknaden. Dagens prognoser talar för en uppgång först på våren 2003.

Läget inom **fiskerinäringen** ser dystert ut. Allt tyder på att nedgången inom det åländska lax- och strömmingsfisket blir långvarig och risken är att havsfisket kommer att upphöra på Åland. Orsakerna till detta är reducerade kvoter för strömmingsfisket, ofördelaktiga fisketider och ökade sälskador inom laxfisket samt en dålig lönsamhet. Detta tillsammans med ständiga hot om förbud mot fiske med drivgarn och totala fiskeförbud på grund av miljögifter har gjort att framtidstron inom näringen är mycket låg.

Till följd av minskade totalkvoter för år 2002 tvingas det åländska strömmingstrålfisket att ytterligare minska sina fångster med ca en fjärdedel. Laxfisket som under några år visade svaga tecken på uppgång upplevde sitt kanske sämsta år under år 2001. Inför år 2002 hoppades man på vissa lindringar i begränsningarna men eftersom förhandlingarna resulterade i endast en extra fiskedag kommer årets laxfiske att vara mycket beroende av väderleken under juni och juli samt under höstperioden. Även torskfisket påverkas av kvotnedskärningar under år 2002. För att förbättra de mindre båtarnas möjligheter att överleva har kvoten delats upp i två delar, en för båtar under 20 m och en för båtar över 20 m. Med uppdelningen har

man tillförsäkrat de mindre båtarna samma fiskemöjligheter som under förra året, det vill säga 300 ton.

Eftersom det småskaliga kustfisket inte påverkas av på förhand bestämda kvoter har man från landskapets sida bedömt att man här har de bästa utvecklingsmöjligheterna. Under den förra EU-programperioden gjordes målmedvetna satsningar på infrastrukturella projekt samtidigt som man strävade till en generationsväxling inom fiskarkåren. Även om det småskaliga fisket också under den nya programperioden har en framskjuten plats är fisket mycket beroende av yttre faktorer så som väderlek och tillgång på fisk. Under år 2001 påverkades framförallt sikfisket av den blåsiga hösten. Dessutom utgör sälen ett allvarligt hot mot näringen.

I stödansökningsstatistiken **för jordbruket** kan för näringen generellt utläsas en markant minskning rörande investeringar under år 2001 jämfört med åren 1997-1999. Intresse finns dock för investeringar i köp av jordbruksmark och investeringar i förbättringar i odlingsförutsättningar, det vill säga investeringar i täckdikning och bevattningsanläggningar. Detta kan ses som en antydning att många producenter satsar på att utöka och förbättra odlingarna i sina jordbruk för att utnyttja befintlig kapacitet bättre.

Läget inom mjölknäringen verkar för branschens del fortsättningsvis vara stabilt. Den oro för minskade invägningsvolymerna av mjölk som förekommit inom näringen delas inte av det åländska mejeriet. Mejeriet bedömer både tillgången på råvaran och efterfrågan på mejeriets produkter som stabila. Mejeriet har dessutom under vintern skaffat sig en marknadskanal västerut efter att ha inlett ett samarbete med en aktör i Sverige och därigenom kunnat avsätta vissa volymer i Mellansverige mycket tack vare den för export gynnsamma utvecklingen av kronkursen under vintern.

Nötköttproduktionen ligger volymmässigt på samma nivå våren 2002 som ifjol, vilket får anses som positivt då näringen i princip uppvisat vikande siffror ända från EU-medlemskapet fram till förra hösten då svagt positiva siffror uppvisades. Priset på köttprodukter har varit vikande under vintern men förväntas stiga något under våren då det förväntas bli brist på inhemskt nötkött. Ännu drygt ett år efter det att galna kosjukan och mul- och klövsjukan skakade om den europeiska köttmarknaden märks effekterna i form av låga producentpriser.

För svinproduktionen som fortsatt föra en tynande tillvaro på Åland rapporteras varningar om prissänkningar sedan konsumtionen av nötkött har ökat igen. Dessutom är tillgången på fläskkött stor i Danmark, vilket pressar de europeiska marknaderna. Branschen tror dock att priserna lokalt i Finland kan vända ganska snabbt uppåt igen då det som tidigare nämnts förväntas bli en liten brist på inhemskt nötkött.

Det åländska slakteriet rapporterar fortsatt hög efterfrågan på lammkött. Intresset för näringen har ökat under vintern efter att uppmärksammats i olika sammanhang, vilket kan leda till att produktionen ökar något.

Inom den åländska broilerproduktionen är det fortfarande tillgången på råvara som hindrar utvecklingen inom näringen. De lönsamhetsproblem som funnits i förädlingen skulle kunna lösas med en ökad volym, men det har hittills varit svårt att engagera producenter. Efterfrågan på produkterna ökar hela tiden men på grund av en kraftig expansion inom näringen i övriga Finland verkar prisbilden vara rätt oförändrad.

Uppköpsföretagen inom spannmålsproduktionen förväntar sig en stigande efterfrågan på vårvete och råg. Havren har haft en positiv utveckling det senaste året men nu bedömer marknaden en hårdnande konkurrens och sålunda ett lägre pris. Inför odlingssäsongen år 2002 har på Åland initierats ett projekt för att öka volymen av ekologisk spannmål på den ekologiska arealen. Projektet har som mål att samordna produktionen gällande sorter och kvalitet för att få en sådan volym som är lättare att hantera vid frakt och marknadsföring.

Inom chipspotatisodlingen har odlarna och Ab Chips kommit överens om ett nytt prisavtal. Avtalet, som träder ikraft från och med år 2003, har fått ett relativt positivt mottagande bland producenterna och upplevs ge förutsättning för en viss utveckling av näringen inom odlarledet. Kontraktet går ut på att prismässigt gynna volympotatissorten som används i snacksproduktionen framom sorterna som används i livsmedelsproduktionen.

Läget inom sockerbetsproduktionen är relativt oförändrat. Inom näringen är man en aning oroad för den framtida utvecklingen - systemet med gårdsvisa odlingskvoter verkar hämma utvecklingen. Det är för närvarande svårt för nya producenter att etablera sig och också besvärligt för befintliga sockerbetsodlare att utöka sin produktion. Bedömare i branschen hävdar också att producenterna måste utöka maskinsamarbetet för att sockerbetsodlingen på Åland skall ha någon framtid.

Frukt- och grönsaksnäringen har haft ett mycket bra år. Efterfrågan på inhemska produkter har varit stark vilket lett till att värdet av försäljningen stigit med över 30 procent trots att den sålda volymen endast stigit med ca 2 procent. Denna utveckling förklaras med att skörden i Europa varit sämre än på många år och att skörden även i Finland varit något lägre än normalt, medan de åländska odlarna uppnått normala volymer. En viktig orsak till den stora efterfrågan inom äppelproduktionen har varit att skörden i hemträdgårdarna varit liten. Utsikter för det kommande året är svåra att sia om eftersom marknaderna är helt beroende av hur skörden i Europa och i Finland utvecklar sig under säsongen. Handelsföretaget på Åland förväntar sig dock inga dramatiska förändringar inom den lokala odlingen. De två ledande handelsföretagen på Åland har under vårvintern fusionerats, vilket man hoppas skall förbättra handelsförutsättningar inom näringen.

Inom det konjunkturkänsliga **skogsbruket** märks den allmänna konjunkturedgången tydligt. År 2001 och speciellt slutet av året var tungt för skogsindustrin. Priserna sjönk efterhand särskilt på massan, men även priset på det sågade virket sjönk. Under början av år 2002

fortsatte cellulosapriserna att sjunka. Vissa förutspår dock att det börjar svänga efter det tredje kvartalet 2002. Hela det åländska skogsbruket väntas ingå i miljöcertifieringsprocessen (PEFC-systemet) under detta år.

Under 2001 gick avverkningsvolymen något ned på grund av de låga råvarupriserna. Det stora problemet verkar vara att få råvara till rätt pris, vilket lett till att skogsbolagen tvingas importera råvara trots att det finns tillgänglig råvara i de åländska skogarna. Under vintern 2001-2002 har stormarna lett till vindfällerna och skogsägarna har många gånger tvingats avverka mer än de planerat. Dessutom har det omväxlande vädret i vinter inneburit att ingen tjäle bildats på vissa platser, vilket varit problematiskt för skogsmaskinerna.

Inom **livsmedelsindustrin** är konjunkturutsikterna så gott som oförändrade jämfört med hösten 2001. Omsättningens tillväxttakt förväntas bli så gott som oförändrad, liksom lönsamhetens utveckling trots att bruttomarginalerna förväntas sjunka. Enligt mervärdesskatteregistret ökade omsättningens tillväxttakt kraftigt under år 2001. Lönekostnadernas tillväxttakt har också ökat men inte lika snabbt som omsättningens (se diagrammet "*Livsmedelsindustri*" i bilagan).

Företagens investeringar och antalet anställda förväntas öka ytterligare något i år. På lite längre sikt kommer företagen att främst satsa på produktutveckling samt utveckling av marknadsföring. Den hårda konkurrensen upplevs vara det största hindret för utvecklingen av företagen inom livsmedelsindustrin.

Inom **den övriga industrin** som helhet har de negativa konjunkturutsikterna från år 2001 nu blivit positiva och det enskilda företags verksamhet ser fortsättningsvis lovande ut. Lönsamheten förväntas öka kraftigt jämfört med tidigare års negativa barometervärden mycket tack vare att bruttomarginalerna väntas öka. Tillväxten i omsättningen har i genomsnitt varit ganska stabil vid noll procent under större delen av år 2001, men minskade på hösten 2001. Lönekostnadernas tillväxttakt har också hållit sig på en ganska stabil men högre nivå under året (se diagram "*Övrig industri*" i bilagan).

Företagen inom den övriga industrin planerar att utöka personalen samt förväntas investera ytterligare i maskiner och inventarier samt utveckla marknadsföringen. Skattegränsen upplevs vara det största hindret för utvecklingen av företagen inom den övriga industrin.

Inom den heterogena branschen **vatten- och elförsörjning** ser framtidsutsikterna inte så mörka ut som de gjorde på hösten 2001, men ljusa är de inte. Omsättningen utvecklas långsammare även i år och bruttomarginalerna förväntas minska något. Dessutom tror företagen att lönsamheten försämrats betydligt i år. Investeringarna förväntas minska innevarande år, medan företagen på lite längre sikt planerar att investera i maskiner och inventarier samt att rationalisera verksamheten.

Den genomsnittliga tillväxten i omsättningen har under hela den sexårsperiod som ÅSUBs register omfattar varit konstant kring sju procent, medan lönekostnadernas årliga tillväxttakt som kontinuerligt stigit under åren först nu börjar närma sig omsättningens tillväxttakt.

För **byggsektorn** ser framtidsutsikterna lite ljusare ut jämfört med förväntningarna år 2001 trots att omsättningen fortsättningsvis utvecklas långsammare och bruttomarginalerna minskar. Personalen inom företagen väntas minska även i år och investeringarna i byggnader och maskiner kommer att minska betydligt. Istället kommer företagen att satsa på att rationalisera verksamheten. Brist på kompetent personal utgör det största hindret för utvecklingen av företagen inom byggsektorn.

Från början av år 2000 har omsättningens tillväxttakt för företagen inom byggsektorn sjunkit från ca 30 procent till knappt 5 procent vårvintern 2001, där den har pendlat det senaste året. Lönekostnadernas tillväxttakt har i stort följt omsättningens utveckling, men svängningarna har varit jämnare (se diagrammet "*Byggnadsverksamhet*" i bilagan).

Förväntningarna inom **handelsbranschen** ser fortsättningsvis negativa ut enligt barometersvaren trots att omsättningstakten förväntas öka betydligt snabbare i år samt lönsamheten förbättras. En orsak till branschens negativa framtidsutsikter kan vara att bruttomarginalerna även i år förväntas minska.

Även under år 2002 planerar företagen att nyanställa personal samt investera i byggnader och maskiner. På lite längre sikt kommer företagen främst att satsa på att rationalisera verksamheten. Det största hindret för utvecklingen av företagen inom handelsbranschen verkar den hårda konkurrensen vara och på andra plats kommer skattegränsen.

Omsättningstillväxten inom handelsföretagen har minskat kontinuerligt från millennieskiftet fram till hösten 2001 då tillväxttakten var mindre än två procent. Eventuellt kan en liten uppgång skönjas, vilket skulle bekräfta företagens förväntningar. Nyanställningarna inom branschen syns i utvecklingen av lönevolymerna, vars årliga genomsnittliga tillväxttakt sedan början av 2000 varit snabbare än omsättningens.

För den konjunktürkänsliga bilhandeln märktes konjunkturedgången under fjolåret. Under år 2001 sjönk antalet nyregistrerade bilar på Åland med 24 procent (-181 stycken) jämfört med år 2000 och uppgick totalt till 573 stycken ifjol. Importen av begagnade bilar från Finland till Åland ökade däremot under år 2001 med 5 procent och uppgick till totalt 513 stycken. Ser man på de två första månaderna i år är antalet nyregistrerade bilar ungefär på samma nivå som motsvarande period 2001, men jämfört med januari-februari 2000 har de sjunkit med hela 33 procent (46 stycken).

I konjunkturbarometern framkom för bilhandlarnas och –reparatörernas del en viss oro på lite längre sikt till följd av att flera frågor som berör bilbranschen nu väntar på ett avgörande på

européisk nivå. Bilhandelns gruppundantag från gemenskapens konkurrensregler går ut i september i år och ett förslag om slopande av de geografiska ensamrättigheterna för märkesrepresentanterna föreligger. Vidare väntas inom kort ett slutligt avgörande i EG-domstolen om huruvida beskattningen av begagnade importbilar i Finland är att betrakta som diskriminerande. Om domen blir fällande kommer det förmodligen att innebära att den allmänna prisnivån på begagnade bilar småningom sjunker.

Då man ser på handelns utvecklingstrender enligt bransch i Mariehamn sedan år 1995 har butikshandeln med textilier ökat snabbast och någon tendens till avmattning syns inte än. Handeln med järn- och byggvaror ligger också på en jämförelsevis hög och stabil nivå. En annan delbransch som verkar ha gått bra är butikshandel med bland annat sportartiklar, båtar samt leksaker och hobbyartiklar, men ökningen verkar plana ut. Butikshandeln med till exempel möbler, belysningsarmaturer, hushållsapparater uppvisar också en stabilt uppåtgående trend. Det är alltså främst efterfrågan på konjunkturkänsliga varor som har ökat eller hållit sig på en hög nivå under fjolåret, vilket kan tolkas som att de åländska konsumenternas köpkraft varit god trots nedgången i konjunkturen.

Inom **hotell- och restaurangbranschen** ser konjunkturutsikterna fortsättningsvis dystra ut på grund av långsammare omsättningstillväxt och försämrad lönsamhet. Trots detta planerar företagen att nyanställa och satsa på personalutbildning samt att investera. Därtill planerar företagen att utveckla marknadsföringen samt förbättra inköpsfunktionerna. Inom hotell- och restaurangbranschen anser företagen att beskattningen och lönebikostnaderna är de främsta hindren för utvecklingen av företagen.

Utvecklingen av lönekostnaderna har sedan början av år 2001 i medeltal varit snabbare än utvecklingen av omsättningen. Lönekostnadernas ökningstakt var ca 15 procent i slutet av år 2001 jämfört med omsättningens tillväxttakt som var ca 10 procent (se diagram "*Hotell- och restaurangverksamhet*").

Turiststatistiken visar på en nedgång i 2001 års inresande och hotellinkvartering på grund av en minskning från Finland, medan resenärerna från Sverige ökade något. Antalet inresande till Åland uppgick under år 2001 till 1.747.576 personer, vilket innebär en minskning med 1,2 procent jämfört med rekordåret 2000. Inresandet från Sverige ökade år 2001 med 2 procent, medan inresandet från Finland minskade med 11 procent jämfört med år 2000. Konkurrenten från Estland om de finländska resenärerna kan vara en sannolik delorsak till nedgången i antalet inresande från Finland. Andelen inresande från Finland minskade sålunda i fjol och utgjorde drygt 22 procent av årets inresande, medan andelen resande från Sverige utgjorde 78 procent.

Under de tre första månaderna år 2002 minskade antalet inresande med nästan 7 procent jämfört med motsvarande period år 2001. De svenska resenärerna minskade med 4 procent och de finländska med 16 procent jämfört med i fjol. En del av minskningen av inresandet kan

förklaras med tonnagebortfall. Inresandesiffrorna för mars uppvisar en ökning både från Sverige och Finland och ser betydligt ljusare ut än för de två första månaderna.

Enligt ÅSUBs prognos för inresandeutvecklingen kommer det totala antalet resenärer till Åland i år att hållas i det närmaste konstant på 2001 års nivå, medan antalet inresande under år 2003 kommer att minska som ett resultat av lägre alkoholskatter och sålunda lägre alkoholpriser i land. Enligt ÅSUBs prognoser skulle omsättningsutvecklingen inom hela det åländska näringslivet bli negativ under 2003 om prisanpassningen på alkohol genomförs under det året och inresandet därmed sjunker.

Antalet övernattningar på de åländska hotellen minskade under år 2001 med 4 procent jämfört med år 2000. Övernattningarna av gäster från Finland minskade med nio procent, medan de svenska gästernas övernattningar ökade med knappt en procent. Beläggningen på totalkapaciteten under år 2001 följer i stort sett 2000 års beläggning förutom i juni och juli då beläggningen var lägre.

Antalet hotellövernattningar minskade under de tre första månaderna år 2002 totalt med 9 procent jämfört med januari-mars år 2001. Antalet svenska övernattningar minskade med en procent och de finska med 12 procent. Om man ser på de enskilda månaderna ser siffrorna för februari betydligt ljusare ut än för januari. Siffrorna för mars 2002 ser positiva ut då man ser på de svenska hotellövernattningarna, medan de finländska övernattningarna minskade.

Inkvarteringsstatistiken för högsäsongen år 2001 visar på en neråtgående tendens även då det gäller de finländska gästernas stugövernattningar. Antalet stugövernattningar minskade endast marginellt, men fördelat per land minskade finländarnas övernattningar med 10 procent, medan de svenska gästernas övernattningar ökade med 6 procent. Övernattningarna på de åländska campingplatserna ökade totalt med 4 procent under högsäsongen 2001: de finska övernattningarna var i stort oförändrade medan de svenska ökade med 7 procent. Antalet övernattningar på de åländska gästhemmen och pensionaten ökade med 14 procent under högsäsongen 2001: finländarnas övernattningar ökade med 7 procent och svenskarnas med ca en fjärdedel. Övernattningarna på gästhemmen och pensionaten utgör dock endast en liten del av det totala antalet övernattningar på Åland.

En analys av korrelationen mellan inresandesiffrorna och branschernas omsättning, visar att det finns ett synnerligen starkt samband mellan inresandet och omsättningen inom hotell- och restaurangbranschen. Dessutom är sambandet starkt mellan utvecklingen av inresandet och omsättningstakten inom branscherna transport och kommunikation, den åländska handeln och övrig service. Enligt en regressionsanalys spenderar en inresande gäst uppskattningsvis mest inom branschen transport och kommunikation (ca 110 €) följt av handel (ca 30 €) samt hotell- och restaurangbranschen (drygt 22 €), men även företag inom övrig service får en liten del av gästernas resekassa (ca 4 €). I antalet inresande ingår även kryssningsresenärer och dagsresenärer, vars konsumtion på Åland ofta är obetydlig.

Den inom den åländska ekonomin så omfattande branschen **transport och kommunikation** som domineras av sjöfarten inbegriper alla former av transporter, post- och telekommunikationer samt resebyråverksamhet. I de förväntningar som återspeglas i konjunkturbarmetern för det åländska näringslivet som helhet får sålunda rederinäringens syn stor genomslagskraft, eftersom en viktning av svaren sker på basen av antalet anställda i företagen.

Höstens negativa framtidsutsikter har blivit svagt positiva tack vare förstärkt lönsamhet och större bruttomarginaler. Omsättningen förväntas däremot utvecklas långsammare i år. Några större förändringar i antalet anställda samt några större investeringar planeras inte, men på lite längre sikt uppgav företagen att de kommer att investera i maskiner och inventarier. Företagen inom transport och kommunikation pekar på tre hinder för utvecklingen av företagen: byråkratin, den hårda konkurrensen samt osäkerheten.

Omsättningsutvecklingen inom branschen transport och kommunikation har varit stabil på en relativt låg nivå för hela den sexårsperiod som ÅSUBs register omfattar. Det nya kollektivavtalet som redarföreningarna och sjömansunionen förhandlat fram skapade möjligheter för rederierna att sänka arbetskraftskostnaderna, vilket syns i nedgången i lönevolymerna från våren 2001 (se diagrammet ”*Transport och kommunikation*” i bilagan).

Läget inom **färjsjöfarten** är fortfarande osäkert då frågan om rederibeskattningen inte ännu fått någon lösning. Finlands riksdag torde under vårens lopp stifta en lag om tonnagebeskattning av rederierna. Lagen har dock redan fördröjts i flera omgångar. Grundtanken med denna beskattningsform har varit att rederierna betalar en fast skatt som grundar sig på tonnagets storlek. Outdelad vinst kan hållas obeskattad inom företaget för kommande investeringsbehov, medan vinst som delas ut till ägarna beskattas i normal ordning och skatten fördelas till skattetagarna.

Regeringens förslag till lag om tonnagebeskattning är dock utformat så att det för passagerarfartygsrederierna innebär en betydligt hårdare beskattning än nuvarande skatteregim trots att syftet varit att lindra rederibeskattningen genom tonnageskattelagen. Det nuvarande förslaget till tonnageskatt skulle medföra en skatteskärpning, då samfundsskatt fortsättningsvis skulle betalas på den skattefria butiksförsäljningen, men utan att kostnaderna från transporterna och restaurangförsäljningen skulle få dras av. Inte heller lastfartygsrederierna vågar börja tillämpa den föreslagna tonnageskattelagen på grund av bland annat riskerna för efterbeskattning. Den transportpolitiska vitbokens förslag om ett kommande EU-tonnageskattedirektiv strandade tyvärr och EU-kommissionen meddelade nyligen att de reviderade riktlinjerna kommer att utformas så att medlemsländerna själva, inom vissa ramar, får utforma sina egna tonnageskattelagar. Enligt finansutskottets betänkande, som blev klart den 11.4.2002, föreslås att lagförslaget i stort godkänns enligt regeringens proposition.

Det av staten fastställda passagerarfartygsstödet som trädde i kraft i början av år 2002 innebär en sänkning av bemanningskostnaderna för finska passagerarfartyg i utrikestrafik. Passagerarfartygen får ett stöd motsvarande 97 procent av den förskottsinnehållning som verkställts på sjöarbetsinkomst som förtjänats på fartyg i parallellregistret. Stödet utgör alltså en form av återbäring av erlagda statliga skatter.

I december år 2000 ingick Ålands Redarförening, Finlands Sjömansunion, Finlands Skeppsbefälsförbund och Finlands Maskinbefälsförbund ett kollektivavtal, varigenom utrikessjöfartens arbetsmarknadsparter anslöt sig till det riksomfattande inkomstpolitiska helhetsavtalet, som löper ut 28.2.2003. I enlighet med dessa kollektivavtal höjdes från och med 1.3.2002 däck- och maskinbefälets löner på Ålands Redarförenings medlemsrederiers last- och passagerarfartyg med 2,2 procent.

Trots moderata löneförhöjningar, inbesparingar genom det nya passagerarfartygsavtalet samt ett politiskt beslut om att staten år 2002 återbär till färjrederierna ett belopp som motsvarar ca 20 procent av bruttolönerna, är konkurrenskraften för passagerarfartyg under finsk/åländsk flagg inte tryggad. En av orsakerna är att stödet inte är lika omfattande som det nettolönesystem som infördes i Sverige för svenska passagerarfartyg i utrikestrafik redan i oktober år 2001. Även de estniska personalkostnaderna är betydligt lägre vilket påverkar de åländska fartygens konkurrenskraft. I maj och juni detta år inträder två nya passagerarfartyg under estnisk respektive svensk flagg på samma marknad som våra passagerarfartyg, vilket ytterligare medför hårdare konkurrens inom passagerartrafiken.

Den finska trafik- och kommunikationsministern uttalade sig i början av mars i år om att blandbesättning på finskflaggade fartyg bättre tryggar de finländska sjöfararnas arbetsplatser än det att fartygen flaggas ut. Han sade också att sjöfarten inte kan vänta sig mera stöd från regeringens sida. Representanter för sjömansunionens styrelse anser emellertid att billigare arbetskraft konkurrerar ut finländsk besättning. Enligt dem bör Finland följa Sveriges exempel och införa nettolönesystem, som innebär att staten helt kompenserar arbetskraftens indirekta lönekostnader.

Ur passagerarrederiernas synvinkel är det dock på kort sikt positivt att harmoniseringen av alkoholbeskattningen inte kommer att verkställas ännu i år. Den första stora ökningen av importkvoter för privatimport inom EU sker först år 2003 och 1.1.2004 skall införelsenivåerna vara helt harmoniserade med EUs regler. Tidigast i början av år 2003 kommer sålunda alkoholskatterna i land att sänkas, vilket medför sänkta vinstmarginaler inom den för färjrederierna så viktiga tax free försäljningen.

De positiva konsekvenserna av ett fullvärdigt EU-medlemskap börjar för **fraktsjöfarten** tydligt ge sig till känna. Skatter och sociala avgifter har redan tidigare bringats på en konkurrenskraftig nivå och nu kan medlemsrederierna även handla riskfritt med ”second-

hand” tonnage. Under 2002 skall en central europeisk sjösäkerhetsbyrå (EMSA) inrättas. Det är fördelaktigt för ett litet sjöfartsland som Finland att delar av sjöfartsadministrationen centraliseras och sköts av EMSA, istället för att 15 medlemsländer upprätthåller parallella expertfunktioner.

Det treåriga kollektivavtalet var i fjol inne på sitt andra år och en tidigare överenskommen lönejustering verkställdes. På arbetslagstiftningsfronten skedde oväntat stora förändringar. Färjesjöfartens ekonomiska problem bidrog till en ökad konsensus mellan arbetsmarknadens parter och det var möjligt att förhandla fram en ny sjöarbetstidslag baserad på minimivilotider, ändringar gjordes också i sjömanslagen och semesterlagen för sjömän. Nämda lagrevideringar innebär en kraftigt ökad dispositivitet.

På sikt är det största hotet för lastsjöfarten den allt svårare bristen på maskinbefäl och reparatörer. Rederierna är redan nu tvungna att, för att råda bot på bristen på sjömän, anställa estniska medborgare för vilka tillämpas finska lagar och löneavtal. Det ser också ut som om rekryteringen till sjöfartsutbildningen för en diminutiv tillvaro. Utvecklingen visar att finskflaggade fartyg i allt högre grad bemannas med utländska sjömän inte på grund av lönekostnadsskillnaden utan på grund av bristen på inhemska sjömän.

Inom **finanssektorn** har företagens positiva framtidsutsikter gällande den egna verksamheten försvagats, men är alltjämt positiva. Ser man på branschen som helhet har höstens synnerligen negativa konjunkturutsikter istället blivit neutrala. Höstens negativa lönsamhetsförväntningar har åter blivit positiva, medan bruttomarginalerna förväntas vara oförändrade. Inför år 2002 planerar finanssektorn nyanställa personal, medan några större investeringar inte planeras. På lite längre sikt kommer företagen främst att satsa på produktutveckling. Företagen inom finanssektorn anser att den hårda konkurrensen är det största hindret för utvecklingen av det egna företaget. Utvecklingen av lönevolymerna inom finanssektorn har årligen vuxit med minst 7-8 procent sedan mitten av 1997.

Finanssektorn är i väldigt hög grad beroende av utvecklingen inom övriga delar av näringslivet och ekonomin. Förväntningarna inför framtiden har varit övervägande positiva sedan den åländska konjunkturbarometern började sammanställas våren 1998, men under våren 2001 började konjunkturedgången skönjas och framtidsutsikterna såg relativt dystra ut för finanssektorn på hösten 2001. Nu verkar det dock som om framtidsutsikterna ser lite ljusare ut igen, åtminstone på kort sikt.

De lägre räntorna har inneburit försämrade verksamhetsförutsättningar såväl för bankerna som för försäkringsbolagen. När den allmänna räntenivån sjunker, minskar också finanssektorns möjligheter till en god och relativt säker avkastning på sina placeringar och krediter. De lägre marginalerna mellan in- och utlåningsräntorna har dock kompenserats av större utlåningsvolymerna tack vare den låga räntenivån. Konsumenternas köpkraft har utvecklats förhållandevis positivt, vilket har en gynnsam effekt på kreditefterfrågan.

Hushållens köpkraft väntas i år stiga lika mycket som år 2001 tack vare skattelättnader och lägre inflation. Bankernas intäkter från förmedling och förmögenhetsförvaltning påverkades negativt av det osäkra ekonomiska läget och kundernas avvaktande attityd. Börsvärdena har dock förbättrats sedan hösten och kan vara ytterligare på väg uppåt, vilket i så fall påverkar branschens verksamhetsförutsättningar i positiv riktning.

Ökningen av utlåningen hänför sig delvis till finansieringen av bostäder för privathushåll. Från åländskt bankhåll kan en viss oro skönjas gällande bostadskrediterna. I takt med att fastighetspriserna gått upp har även kreditgivningen hängt med och som säkerhet för krediterna ligger ofta högt värderade fastigheter. Konkurrensen mellan bankerna om kreditgivningen kan komma att leda till för bankerna mindre förmånliga lån.

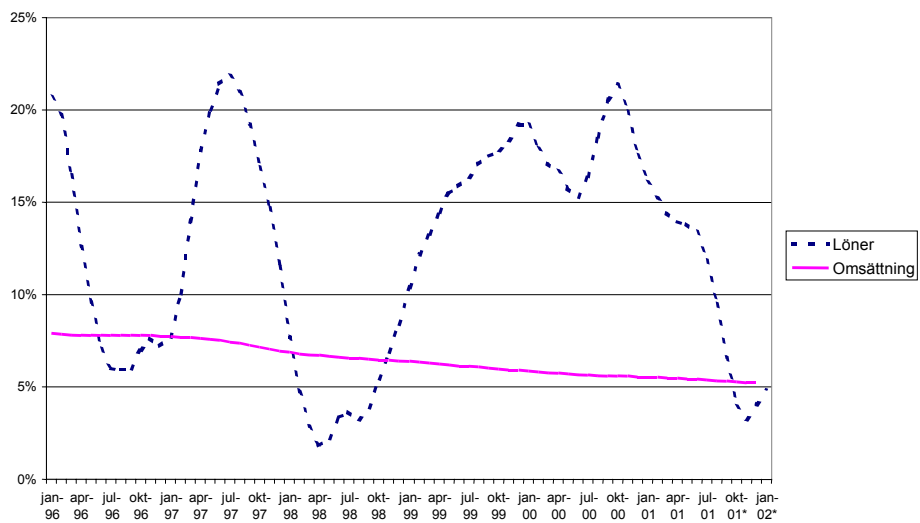
Branschen **övriga tjänster** består av mycket olika typer av företag, till exempel företag som producerar tjänster till andra företag samt företag som är inriktade på enskilda privata konsumenter. Inom branschen ser konjunkturutsikterna synnerligen positiva ut, då man ser på omsättningen, lönsamheten och bruttomarginalerna. Företagen planerar även nyanställningar och personalutbildning samt investeringar i maskiner och inventarier samt att utveckla marknadsföringen. Det största hindret för utvecklingen av företagen är lönebikostnaderna.

Företagens omsättningstakt har ökat sedan början av år 2001 och visade enligt de preliminära siffrorna en tillväxt på nästan 30 procent vid årsskiftet 2001/2002. Tillväxten i lönevolymerna har minskat en aning och ökningstakten var vid motsvarande tidpunkt 10 procent.

Enligt en särskild granskning av de företag som kan klassificeras som **IT-företag** och som alltså till övervägande del ingår i näringsgrenen övriga tjänster ser framtidsutsikterna för den egna branschen mycket positiva ut från att ha varit negativa hösten 2001. Förväntningarna på det egna företags verksamhet är fortfarande optimistiska, men de har justerats aningen nedåt. Omsättningen förväntas öka snabbare och lönsamheten förbättras. Förhållandet mellan produktionskostnaderna och försäljningspriserna (bruttomarginalerna) förväntas i år bli sundare. Företagen planerar utöka personalen något även i år, medan några större investeringar inte planeras. IT-företagen kommer under de närmaste åren i första hand att satsa på investeringar i maskiner och inventarier samt på att utveckla marknadsföringen.

Omsättningsutvecklingen inom IT-företagen har planat ut sedan början av 1996 och var i slutet av år 2001 ca 5 procent. Tillväxttakten i lönevolymerna har sedan hösten 2000 minskat från drygt 20 till knappt 5 procent hösten 2001, men de kan vara på väg uppåt igen.

Figur 10: IKT-sektors löner och omsättning, tillväxt i procent



Bilaga

Uppgifter från konjunkturbarometermätningarna och från mervärdesskattedeklarationerna

I denna bilaga rapporteras siffror från den senaste och några av de tidigare konjunkturbarometermätningarna. Syftet är att ge en så fullständig bild som möjligt, främst med tanke på de företag som deltagit i mätningen men också för att möjliggöra en noggrannare granskning av siffrorna för de läsare som är intresserade av branschvisa uppgifter. Bilagan har flera delar vilka kort kommenteras nedan.

Först presenteras själva enkäten för den som vill kontrollera frågornas exakta utformning. Sedan följer två diagram, nämligen svaren på frågorna 13 (de kommande årens satsningar) och 14 (största hindret för verksamheten). Svaren på frågorna 13 och 14 är lätta att jämföra med de tidigare mätningarnas svar då de är med i diagrammen. Diagrammens utseende har också ändrats till en mer läsarvänlig form.

Därefter bifogas branschvisa datatabeller som innehåller barometervärden på enkätens samtliga frågor uppdelade i de branscher som används i rapporteringen. Primärnäringsarnas uppgifter är emellertid inte representativa för branschen som helhet då merparten av jord- och skogsbruket utövas av enskilda personer som inte ingår i enkätens urval. Huvuddelen av barometerundersökningens företag registrerade inom primärnäringsarna är fiskodlingar.

Till sist presenteras omsättningens och lönekostnadernas tillväxttrender i figurer på basen av information från mervärdesskattedeklarationerna enligt den branschindelning som använts i rapporten.

Företag:	Kontaktperson:	Titel:	Tel.
----------	----------------	--------	------

Aktuella personalstyrkan _____ Vi vill ☐ vill ej ☐ ha publikationen som återrapportering

1. Konjunkturutsikterna i Er bransch kommer under de närmaste 12 månaderna att

☐ förbättras ☐ vara oförändrade ☐ försämrats

2. Ert företag kommer under de närmaste 12 månaderna att

☐ expandera ☐ bibehålla nuvarande storlek ☐ minska eller upphöra med verksamheten

3. Hur har omsättningen i Ert företag utvecklats de senaste 12 månaderna i förhållande till den allmänna kostnadsutvecklingen (inflationen)

☐ snabbare ☐ ungefär lika snabbt ☐ långsammare

4. Hur kommer omsättningen att utvecklas under de kommande 12 månaderna i förhållande till den allmänna kostnadsutvecklingen

☐ snabbare ☐ ungefär lika snabbt ☐ långsammare

5. Hur har lönsamheten i Ert företag utvecklats de senaste 12 månaderna

☐ förbättrats ☐ oförändrad ☐ försämrats

6. Hur kommer lönsamheten att utvecklas under de kommande 12 månaderna

☐ förbättras ☐ oförändrad ☐ försämrats

7. Hur har produktionskostnaderna utvecklats under de 12 senaste månaderna i förhållande till Era försäljningspriser

☐ ökat ☐ samma utveckling ☐ minskat

8. Hur kommer produktionskostnaderna att utvecklas under de kommande 12 månaderna i förhållande till Era försäljningspriser

☐ öka ☐ samma utveckling ☐ minska

9. Har personalen i Ert företag under de senaste 12 månaderna

☐ utökats ☐ varit oförändrad ☐ minskats

10. Kommer personalen under de närmaste 12 månaderna att

☐ utökas ☐ vara oförändrad ☐ minskas

11. Hur har investeringarna i byggnader och maskiner förändrats under de senaste 12 månaderna

☐ ökat betydligt ☐ motsvarar ungefär årligt slitage och avskrivningar ☐ minskat betydligt

12. Hur kommer investeringarna att utvecklas under de närmaste 12 månaderna

- ☐ öka betydligt ☐ motsvara ungefär årligt slitage ☐ minska betydligt
och avskrivningar

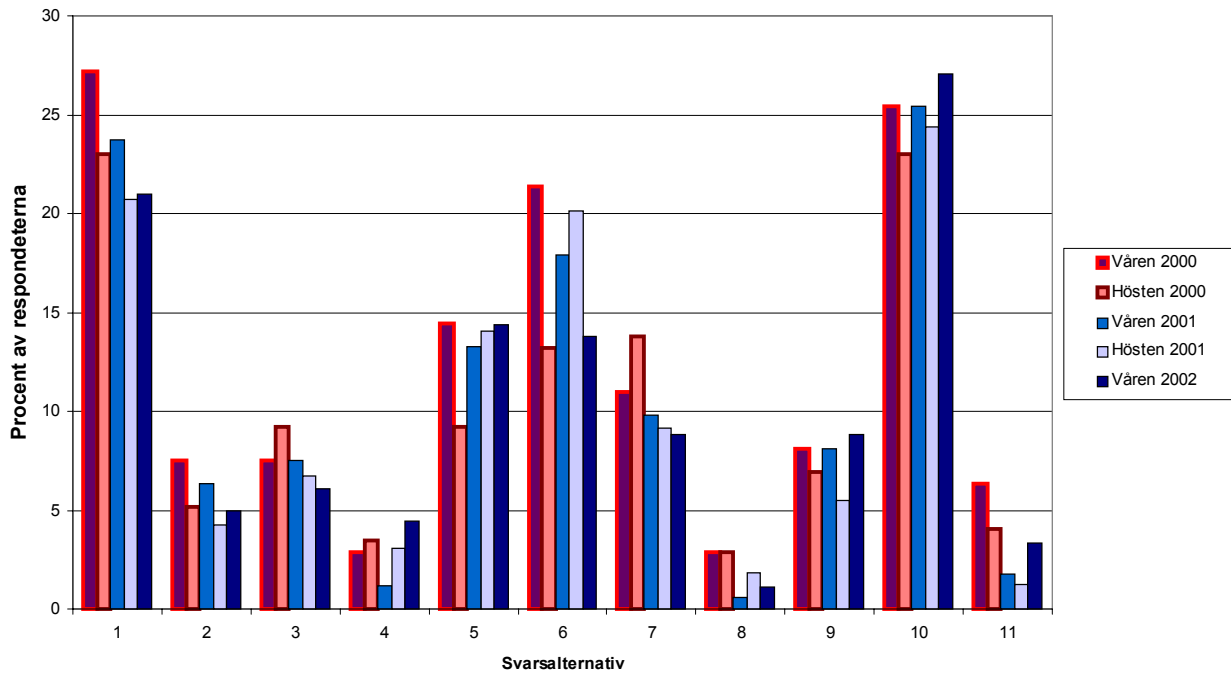
13. Vilket av följande områden kommer Ert företag att satsa på i första hand under de kommande åren (ange endast ett alternativ)

- alt. 1. ☐ investeringar i maskiner och inventarier
2. ☐ ökad automatisering
3. ☐ nya lokaler eller utvidgning av de befintliga
4. ☐ expansion genom ökad arbetskraft
5. ☐ personalutbildning
6. ☐ utveckla marknadsföringen/söka nya marknader
7. ☐ produktutveckling
8. ☐ ledarskapsutveckling
9. ☐ förbättra inköpsfunktionerna
10. ☐ rationalisera verksamheten/förbättra soliditet och resultat
11. ☐ annat, vad? _____

14. Vilket är det största hindret för utvecklingen av Ert företag (endast ett alternativ)

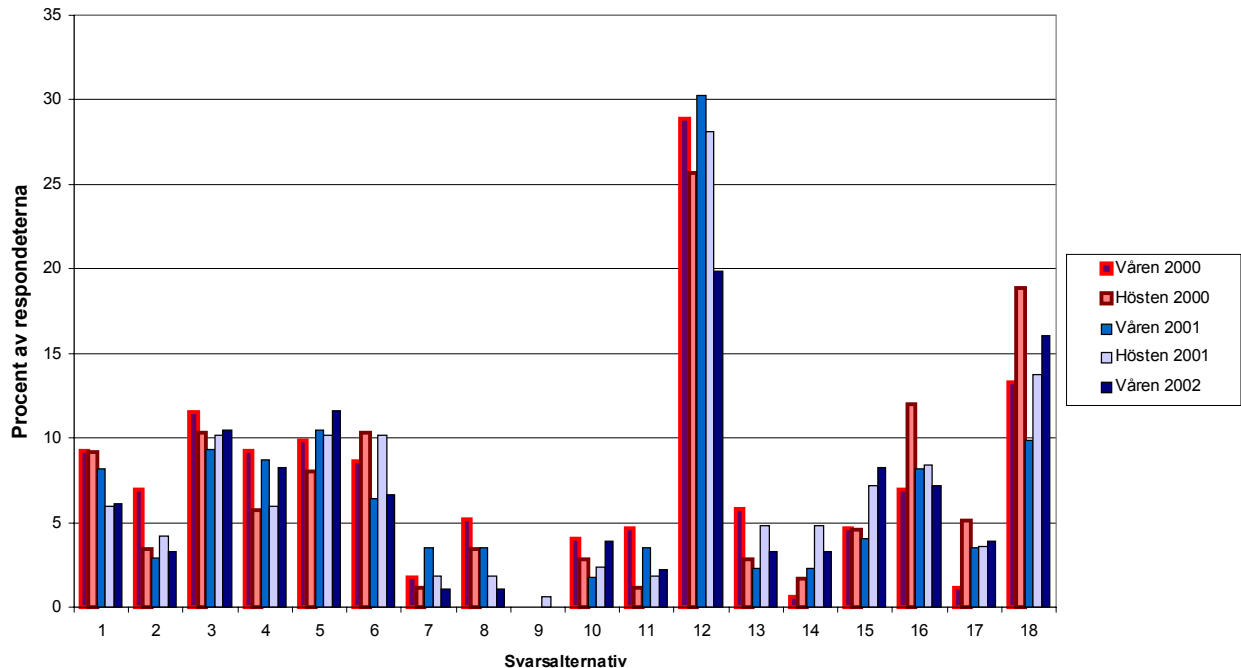
- alt. 1. ☐ byråkratin
2. ☐ arbetslagstiftningen/kollektivavtal
3. ☐ lönebikostnaderna
4. ☐ beskattningen
5. ☐ skattegränsen mellan Åland, Finland och övriga EU
6. ☐ transportkostnader
- osund konkurrens som orsakas av: 7. ☐ offentlig näringsverksamhet
8. ☐ konkurrenssnedvridande företagsstöd
9. ☐ konkurser och skuldsaneringsförfaranden
10. ☐ grå/svart marknad
11. ☐ marknadens centralisering
12. ☐ hård konkurrens
13. ☐ för liten efterfrågan på produkterna
14. ☐ finansieringssvårigheter
15. ☐ osäkerhet
16. ☐ brist på kompetent personal
17. ☐ lönenivå/övriga produktionskostnader
18. ☐ annan orsak, vilken? _____

Fråga 13. Vad företaget kommer att satsa på de kommande åren



- 1 = investeringar i maskiner och inventarier
- 2 = ökad automatisering
- 3 = nya lokaler eller utvidgning av de befintliga
- 4 = expansion genom ökad arbetskraft
- 5 = personalutbildning
- 6 = utveckla marknadsföringen/söka nya marknader
- 7 = produktutveckling
- 8 = ledarskapsutveckling
- 9 = förbättra inköpsfunktionerna
- 10 = rationalisera verksamheten/förbättra soliditet och resultat
- 11 = annat

Fråga 14. Största hindret för verksamheten



- 1 = byråkratin
- 2 = arbetslagstiftningen/kollektivavtal
- 3 = lönebikostnaderna
- 4 = beskattningen
- 5 = skattegränsen mellan Åland, Finland och övriga EU
- 6 = transportkostnader

Osund konkurrens som orsakas av:

- 7 = offentlig näringsverksamhet
- 8 = konkurrenssneddrivande företagsstöd
- 9 = konkurser och skuldsaneringsförfaranden
- 10 = grå/svart marknad
- 11 = marknadens centralisering
- 12 = hård konkurrens
- 13 = för liten efterfrågan på produkterna
- 14 = finansieringssvårigheter
- 15 = osäkerhet
- 16 = brist på kompetent personal
- 17 = lönenivå/övriga produktionskostnader
- 18 = annan orsak

BRANSCHVISA KONJUNKTURBAROMETERVÄRDEN
FRÅGORNA 1 - 12

NÄRINGSLIVET TOTALT

	UTVECKLINGEN					FÖRVÄNTNINGARNA				
	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001	Våren 2002	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001	Våren 2002
Branschens utsikter						-26	-3	2	-29	7
Företagets verksamhet						21	27	19	13	15
Omsättningen	-17	4	-23	-14	1	-29	-10	-5	-18	-16
Lönsamheten	5	40	-18	18	7	-31	35	27	-5	47
Bruttomarginalen	-68	-48	-59	-9	-11	-62	-4	9	0	22
Personalen	28	32	31	8	3	16	-3	-3	2	14
Investeringarna	12	13	9	34	14	12	12	11	-28	1

PRIMÄRNÄRINGARNA

	UTVECKLINGEN					FÖRVÄNTNINGARNA				
	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001	Våren 2002	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001	Våren 2002
Branschens utsikter						16	12	-41	-65	15
Företagets verksamhet						15	32	0	0	-1
Omsättningen	46	21	-5	-33	-60	15	16	-25	-71	-33
Lönsamheten	66	30	3	-6	-58	69	47	-5	-67	21
Bruttomarginalen	29	23	13	-71	-61	14	49	-20	-73	-24
Personalen	-13	-16	23	8	7	6	2	5	-4	-1
Investeringarna	26	-5	-9	12	-28	44	-9	-9	-12	-36

LIVSMEDELSINDUSTRI

	UTVECKLINGEN					FÖRVÄNTNINGARNA				
	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001	Våren 2002	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001	Våren 2002
Branschens utsikter						-2	61	59	2	2
Företagets verksamhet						83	80	72	23	18
Omsättningen	82	44	35	51	48	75	70	46	3	3
Lönsamheten	69	-5	-62	44	42	3	15	56	14	14
Bruttomarginalen	-83	-65	-62	-8	-57	-77	-49	-4	4	-51
Personalen	73	88	68	80	12	-7	68	61	7	15
Investeringarna	69	56	-53	71	6	-3	24	15	6	13

ÖVRIG INDUSTRI

	UTVECKLINGEN					FÖRVÄNTNINGARNA				
	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001	Våren 2002	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001	Våren 2002
Branschens utsikter						-8	34	-17	-35	6
Företagets verksamhet						38	32	23	41	36
Omsättningen	19	-6	-22	1	-37	-17	-2	-22	-13	-1
Lönsamheten	6	32	-28	-30	-74	-18	-14	-16	-23	54
Bruttomarginalen	-26	-56	-57	-32	-62	-2	-37	-15	-37	9
Personalen	30	41	24	35	19	33	34	19	24	41
Investeringarna	49	43	15	8	28	47	38	16	28	21

VATTEN OCH EL

	UTVECKLINGEN					FÖRVÄNTNINGARNA				
	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001	Våren 2002	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001	Våren 2002
Branschens utsikter						38	80	53	-83	0
Företagets verksamhet						-24	7	9	-20	8
Omsättningen	18	-49	-38	-31	-38	-24	-41	-38	-31	-27
Lönsamheten	-31	-49	6	-92	-38	-31	-24	-70	82	-17
Bruttomarginalen	-41	-49	-100	-92	17	-31	-31	36	-82	-17
Personalen	52	-31	-70	26	8	-24	7	0	0	8
Investeringsarna	59	-24	-28	23	-30	59	-24	52	17	-20

BYGGVERKSAMHET

	UTVECKLINGEN					FÖRVÄNTNINGARNA				
	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001	Våren 2002	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001	Våren 2002
Branschens utsikter						19	31	0	0	13
Företagets verksamhet						12	10	8	0	6
Omsättningen	18	-38	8	11	12	3	27	-19	-40	-24
Lönsamheten	-31	58	31	5	26	21	21	6	-18	0
Bruttomarginalen	-41	-25	-26	-39	-20	-22	13	-43	-9	-31
Personalen	52	71	55	54	73	6	4	-11	-15	-10
Investeringsarna	59	41	22	11	13	6	-3	3	0	-39

PARTI- OCH DETALJHANDEL

	UTVECKLINGEN					FÖRVÄNTNINGARNA				
	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001	Våren 2002	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001	Våren 2002
Branschens utsikter						23	26	11	-9	-8
Företagets verksamhet						11	31	22	21	3
Omsättningen	6	-2	28	23	31	2	3	5	0	24
Lönsamheten	15	27	25	-1	20	25	28	20	12	33
Bruttomarginalen	-14	-35	-26	-28	-17	-23	-20	-28	-18	-13
Personalen	20	49	39	33	28	7	24	12	15	24
Investeringsarna	25	26	15	30	34	14	10	18	17	24

HOTELL- OCH RESTAURANG

	UTVECKLINGEN					FÖRVÄNTNINGARNA				
	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001	Våren 2002	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001	Våren 2002
Branschens utsikter						38	-37	6	-74	-35
Företagets verksamhet						0	-14	-2	0	0
Omsättningen	36	-33	23	-1	-28	-9	-20	38	-69	-34
Lönsamheten	73	-18	-1	-4	-69	52	-11	-31	-64	-26
Bruttomarginalen	1	-40	-15	-35	-28	-13	11	-18	-29	-2
Personalen	45	64	28	62	-31	0	-22	22	-16	17
Investeringsarna	42	32	14	4	16	-14	-9	-18	0	17

TRANSPORTER OCH KOMMUNIKATION

	UTVECKLINGEN					FÖRVÄNTNINGARNA				
	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001	Våren 2002	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001	Våren 2002
Branschens utsikter						-52	-58	5	-33	5
Företagets verksamhet						7	6	7	-3	9
Omsättningen	-48	-44	-60	-51	-9	-60	-70	-10	-12	-47
Lönsamheten	-49	-41	-48	55	39	-59	59	51	24	84
Bruttomarginalen	-78	-22	-85	34	31	-78	-18	46	39	63
Personalen	14	16	13	-36	-49	12	-57	-54	-6	4
Investeringarna	-13	-11	11	64	6	4	12	6	-71	-6

BANK OCH FÖRSÄKRING

	UTVECKLINGEN					FÖRVÄNTNINGARNA				
	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001	Våren 2002	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001	Våren 2002
Branschens utsikter						74	0	0	-70	1
Företagets verksamhet						74	67	70	92	16
Omsättningen	90	59	60	86	6	66	67	6	6	6
Lönsamheten	75	75	68	-64	-5	63	75	14	-64	23
Bruttomarginalen	-77	-1	-83	-77	-70	-85	-7	-1	-8	0
Personalen	72	0	61	80	80	86	17	68	0	86
Investeringarna	67	-6	-9	0	0	68	0	6	6	6

ÖVRIGA TJÄNSTER

	UTVECKLINGEN					FÖRVÄNTNINGARNA				
	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001	Våren 2002	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001	Våren 2002
Branschens utsikter						-22	11	13	-1	38
Företagets verksamhet						44	51	44	25	47
Omsättningen	-35	-66	-44	-3	47	-34	12	-2	-6	31
Lönsamheten	15	-2	-25	11	-7	-33	32	37	-14	32
Bruttomarginalen	-5	-58	-77	-14	-26	6	-58	4	-8	30
Personalen	62	60	57	17	68	38	25	65	16	18
Investeringarna	47	16	24	1	45	11	37	37	-32	19

BRANSCHVISA KONJUNKTURBAROMETERVÄRDEN - FRÅGA 13

FRÅGA 13- VÅREN 2001

	Procent av branschens respondenter										
Bransch	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11 Summa
Primärnäringsar	18,2	9,1	9,1	0,0	0,0	9,1	9,1	0,0	0,0	45,5	0,0 100,0
Tillverkning av livsmedel	22,2	11,1	33,3	0,0	0,0	33,3	22,2	0,0	0,0	11,1	0,0 133,3
Övrig tillverkning	38,1	4,8	9,5	0,0	4,8	23,8	4,8	0,0	4,8	4,8	0,0 100,0
Energi och vatten	50,0	0,0	0,0	0,0	0,0	25,0	0,0	0,0	0,0	25,0	0,0 100,0
Byggverksamhet	9,1	0,0	27,3	0,0	27,3	9,1	0,0	0,0	9,1	18,2	0,0 100,0
Parti- och detaljhandel	19,7	8,2	3,3	3,3	14,8	14,8	6,6	0,0	14,8	37,7	1,6 124,6
Hotell och restaurang	0,0	0,0	0,0	0,0	30,0	30,0	20,0	0,0	30,0	30,0	0,0 140,0
Transporter och kommunikation	44,4	7,4	3,7	0,0	11,1	14,8	11,1	3,7	0,0	22,2	0,0 118,5
Bank och försäkring	0,0	14,3	0,0	0,0	14,3	42,9	28,6	0,0	0,0	0,0	0,0 100,0
Övriga tjänster	16,7	0,0	8,3	0,0	25,0	8,3	16,7	0,0	0,0	16,7	8,3 100,0
Hela privata näringslivet	23,7	6,4	7,5	1,2	13,3	17,9	9,8	0,6	8,1	25,4	1,7 115,6

FRÅGA 13- HÖSTEN 2001

	Procent av branschens respondenter										
Bransch	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11 Summa
Primärnäringsar	27,3	18,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	54,5	0,0 100,0
Tillverkning av livsmedel	11,1	0,0	11,1	0,0	0,0	55,6	33,3	0,0	11,1	0,0	0,0 122,2
Övrig tillverkning	14,3	4,8	14,3	0,0	4,8	38,1	9,5	0,0	4,8	14,3	4,8 109,5
Energi och vatten	75,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	25,0	0,0 100,0
Byggverksamhet	15,4	0,0	7,7	7,7	23,1	23,1	0,0	0,0	7,7	15,4	0,0 100,0
Parti- och detaljhandel	16,7	3,7	3,7	3,7	13,0	16,7	1,9	0,0	7,4	37,0	1,9 105,6
Hotell och restaurang	22,2	0,0	0,0	0,0	44,4	11,1	0,0	11,1	11,1	11,1	0,0 111,1
Transporter och kommunikation	33,3	4,8	9,5	0,0	9,5	9,5	9,5	4,8	0,0	19,0	0,0 100,0
Bank och försäkring	0,0	20,0	20,0	0,0	20,0	0,0	40,0	0,0	0,0	40,0	0,0 140,0
Övriga tjänster	23,5	0,0	5,9	11,8	29,4	29,4	29,4	5,9	5,9	5,9	0,0 147,1
Hela privata näringslivet	20,7	4,3	6,7	3,0	14,0	20,1	9,1	1,8	5,5	24,4	1,2 111,0

FRÅGA 13- VÅREN 2002

	Procent av branschens respondenter										
Bransch	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11 Summa
Primärnäringsar	25,0	8,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	8,3	75,0	8,3 125,0
Tillverkning av livsmedel	22,2	11,1	22,2	11,1	0,0	33,3	33,3	0,0	0,0	22,2	0,0 155,6
Övrig tillverkning	34,8	4,3	4,3	4,3	13,0	30,4	8,7	4,3	8,7	21,7	0,0 134,8
Energi och vatten	50,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	50,0	0,0 100,0
Byggverksamhet	14,3	14,3	0,0	14,3	14,3	14,3	0,0	0,0	7,1	21,4	0,0 100,0
Parti- och detaljhandel	10,7	3,6	5,4	3,6	14,3	5,4	5,4	0,0	16,1	33,9	5,4 103,6
Hotell och restaurang	10,0	0,0	0,0	0,0	30,0	20,0	10,0	10,0	20,0	10,0	0,0 110,0
Transporter och kommunikation	37,0	3,7	11,1	0,0	14,8	11,1	11,1	0,0	3,7	18,5	3,7 114,8
Bank och försäkring	0,0	16,7	16,7	0,0	0,0	0,0	33,3	0,0	0,0	16,7	16,7 100,0
Övriga tjänster	20,0	0,0	5,0	10,0	30,0	25,0	10,0	0,0	0,0	10,0	0,0 110,0
Hela privata näringslivet	21,0	5,0	6,1	4,4	14,4	13,8	8,8	1,1	8,8	27,1	3,3 113,8

Anmärkning: numreringen i tabellerna motsvaras av variabelnumreringen i diagrammet för fråga 13.

Några av respondenterna har valt flera alternativ, vilket gör att de branschvisa summorna överstiger 100 procent.

BRANSCHVISA KONJUNKTURBAROMETERVÄRDEN - FRÅGA 14

FRÅGA 14 - VÅREN 2001

	Procent av branschens respondenter																		
Bransch	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	Summa
Primärnäringsar	36,4	9,1	0,0	0,0	27,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	18,2	0,0	0,0	18,2	0,0	9,1	0,0	118,2
Tillverkning av livsmedel	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	22,2	0,0	0,0	0,0	0,0	11,1	22,2	11,1	0,0	0,0	11,1	0,0	33,3	111,1
Övrig tillverkning	4,8	0,0	4,8	9,5	23,8	19,0	4,8	4,8	0,0	0,0	4,8	23,8	0,0	0,0	4,8	0,0	0,0	14,3	119,0
Energi och vatten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	66,7	0,0	33,3	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Byggverksamhet	0,0	0,0	0,0	18,2	9,1	0,0	0,0	9,1	0,0	0,0	0,0	18,2	9,1	0,0	0,0	36,4	9,1	9,1	118,2
Parti- och detaljhandel	9,8	1,6	11,5	8,2	14,8	8,2	1,6	1,6	0,0	1,6	6,6	36,1	1,6	4,9	1,6	6,6	3,3	8,2	127,9
Hotell och restaurang	0,0	10,0	40,0	40,0	0,0	0,0	20,0	0,0	0,0	0,0	0,0	10,0	0,0	0,0	0,0	10,0	0,0	0,0	130,0
Transporter och kommunikation	7,4	7,4	0,0	3,7	0,0	0,0	7,4	11,1	0,0	7,4	0,0	33,3	3,7	0,0	7,4	7,4	3,7	7,4	107,4
Bank och försäkring	14,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	57,1	0,0	0,0	0,0	14,3	0,0	14,3	100,0
Övriga tjänster	0,0	0,0	33,3	8,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	25,0	0,0	0,0	8,3	8,3	8,3	16,7	108,3
Hela privata näringslivet	8,1	2,9	9,3	8,7	10,5	6,4	3,5	3,5	0,0	1,7	3,5	30,2	2,3	2,3	4,1	8,1	3,5	9,9	118,6

FRÅGA 14 - HÖSTEN 2001

	Procent av branschens respondenter																		
Bransch	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	Summa
Primärnäringsar	25,0	8,3	0,0	0,0	16,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	8,3	25,0	0,0	8,3	25,0	0,0	0,0	16,7	133,3
Tillverkning av livsmedel	0,0	0,0	0,0	0,0	11,1	33,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	44,4	0,0	0,0	0,0	11,1	0,0	22,2	122,2
Övrig tillverkning	4,8	0,0	0,0	4,8	19,0	9,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	23,8	0,0	9,5	4,8	9,5	0,0	14,3	100,0
Energi och vatten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	25,0	25,0	25,0	0,0	0,0	25,0	25,0	125,0
Byggverksamhet	21,4	7,1	7,1	7,1	21,4	14,3	7,1	7,1	7,1	14,3	0,0	21,4	14,3	7,1	7,1	28,6	0,0	7,1	200,0
Parti- och detaljhandel	3,7	1,9	11,1	9,3	11,1	14,8	0,0	3,7	0,0	1,9	1,9	27,8	1,9	1,9	3,7	1,9	5,6	13,0	114,8
Hotell och restaurang	0,0	0,0	44,4	22,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	11,1	22,2	0,0	0,0	0,0	0,0	11,1	111,1
Transporter och kommunikation	4,5	13,6	9,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	4,5	0,0	31,8	0,0	4,5	18,2	9,1	4,5	9,1	109,1
Bank och försäkring	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	20,0	0,0	20,0	0,0	0,0	0,0	140,0
Övriga tjänster	0,0	5,9	23,5	5,9	5,9	11,8	11,8	0,0	0,0	0,0	5,9	17,6	5,9	5,9	0,0	23,5	5,9	23,5	152,9
Hela privata näringslivet	6,0	4,2	10,2	6,0	10,2	10,2	1,8	1,8	0,6	2,4	1,8	28,1	4,8	4,8	7,2	8,4	3,6	13,8	125,7

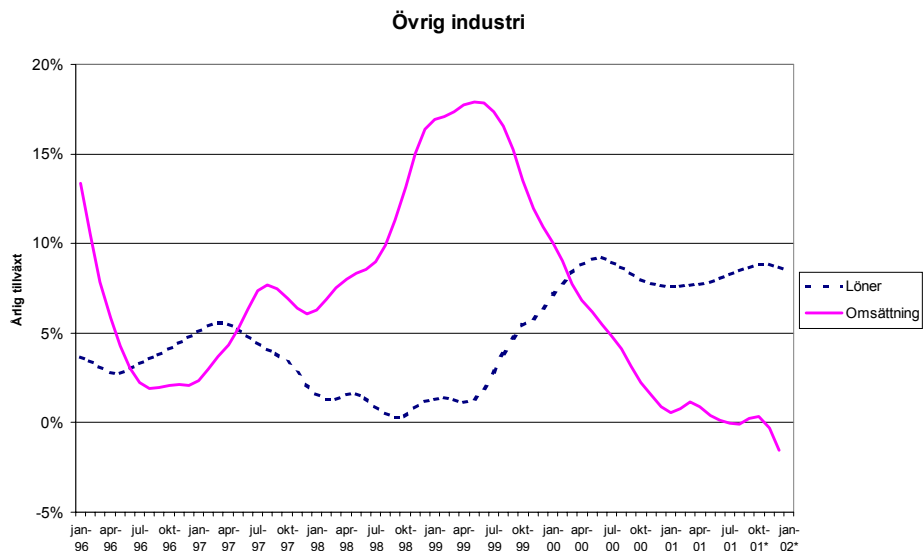
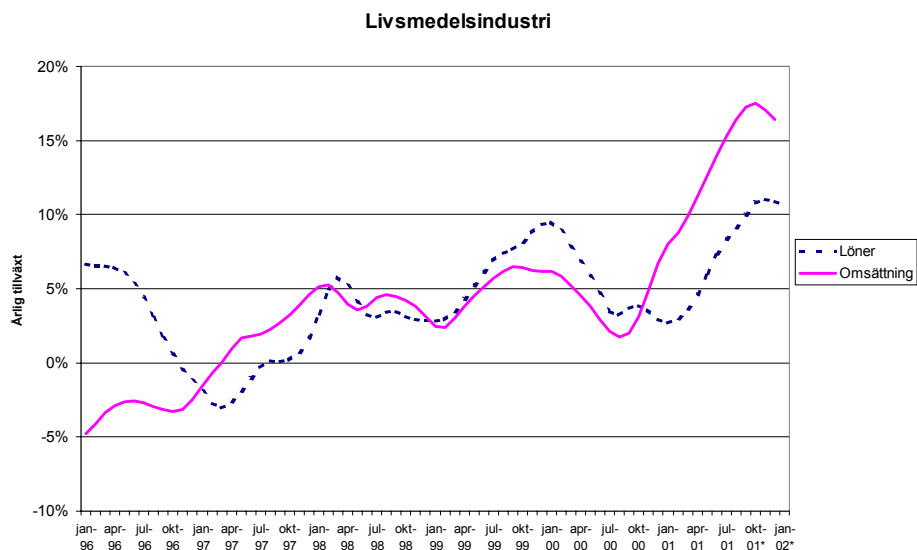
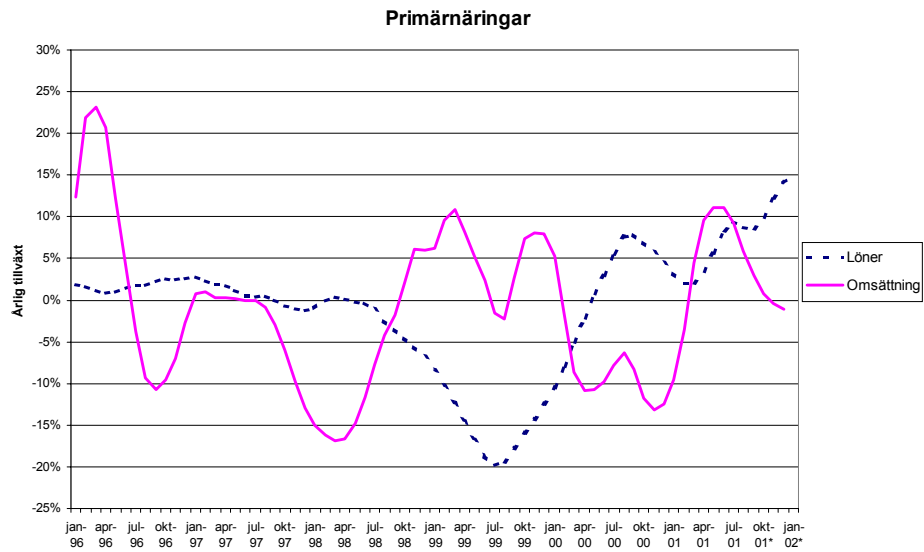
FRÅGA 14 - VÅREN 2002

	Procent av branschens respondenter																		
Bransch	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	Summa
Primärnäringsar	16,7	0,0	0,0	0,0	25,0	0,0	0,0	0,0	0,0	8,3	0,0	16,7	0,0	0,0	25,0	0,0	0,0	16,7	108,3
Tillverkning av livsmedel	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	11,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	33,3	0,0	0,0	0,0	11,1	11,1	33,3	100,0
Övrig tillverkning	0,0	0,0	8,7	8,7	34,8	8,7	0,0	0,0	0,0	8,7	0,0	17,4	0,0	0,0	4,3	17,4	0,0	8,7	117,4
Energi och vatten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	25,0	25,0	0,0	25,0	0,0	0,0	25,0	0,0	100,0
Byggverksamhet	14,3	0,0	14,3	7,1	7,1	7,1	0,0	0,0	0,0	14,3	0,0	21,4	0,0	0,0	0,0	28,6	0,0	0,0	114,3
Parti- och detaljhandel	3,6	0,0	12,5	8,9	16,1	12,5	1,8	0,0	0,0	1,8	5,4	19,6	3,6	5,4	5,4	1,8	5,4	17,9	121,4
Hotell och restaurang	0,0	10,0	30,0	40,0	0,0	0,0	10,0	0,0	0,0	0,0	0,0	10,0	10,0	10,0	0,0	10,0	0,0	10,0	140,0
Transporter och kommunikation	18,5	11,1	3,7	3,7	0,0	0,0	0,0	7,4	0,0	3,7	0,0	18,5	11,1	3,7	18,5	0,0	0,0	18,5	118,5
Bank och försäkring	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	50,0	0,0	0,0	0,0	16,7	16,7	16,7	100,0
Övriga tjänster	0,0	10,0	20,0	10,0	0,0	5,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	15,0	0,0	0,0	15,0	5,0	5,0	25,0	110,0
Hela privata näringslivet	6,1	3,3	10,5	8,3	11,6	6,6	1,1	1,1	0,0	3,9	2,2	19,9	3,3	3,3	8,3	7,2	3,9	16,0	116,6

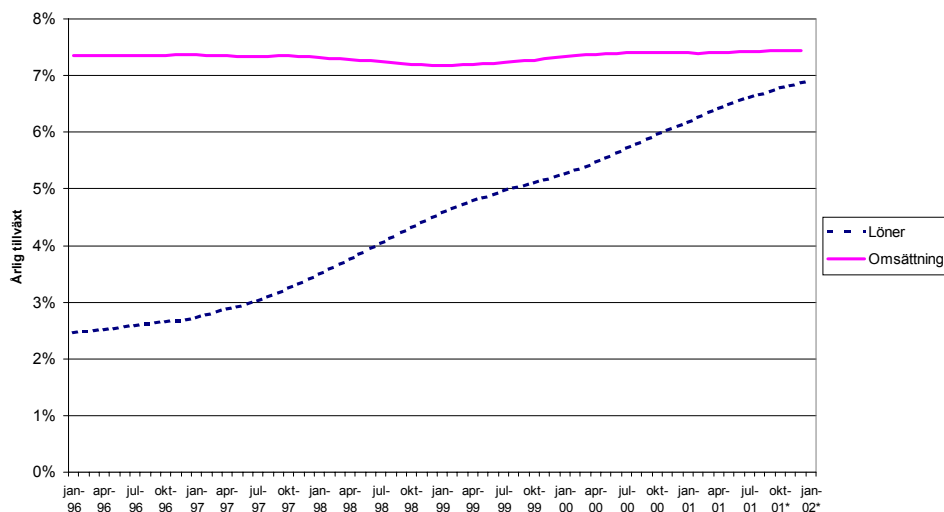
Några av respondenterna har valt flera alternativ, vilket gör att de branschvisa summorna överstiger 100 procent.

Omsättningens och lönernas utveckling per bransch

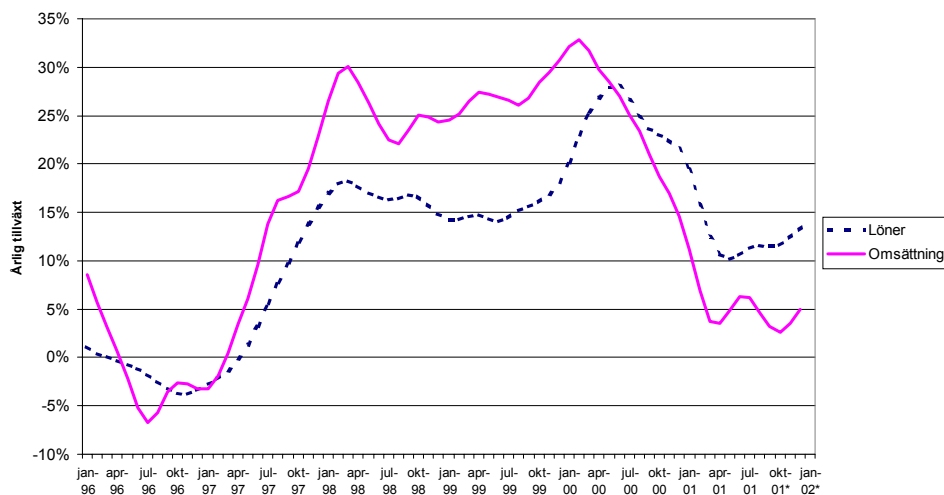
Observera att skalan för den procentuella tillväxten skiljer sig mellan diagrammen!



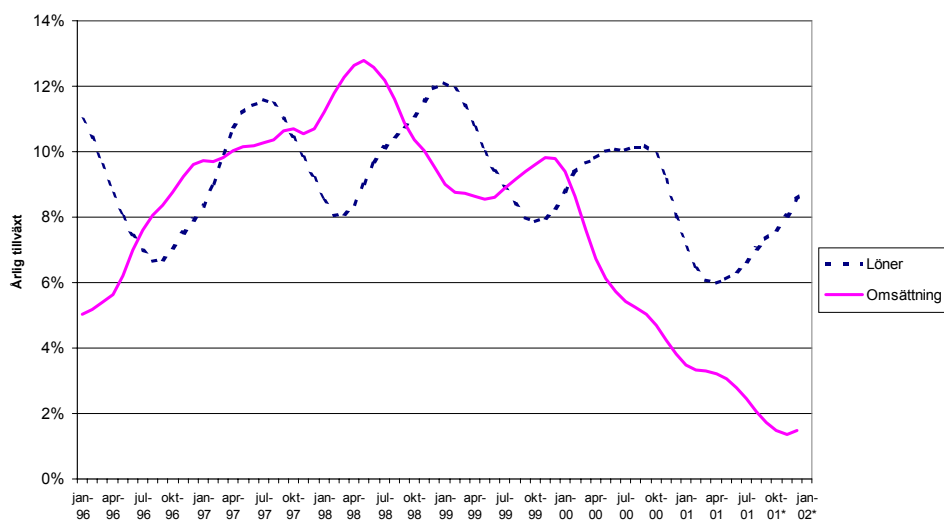
Vatten och el



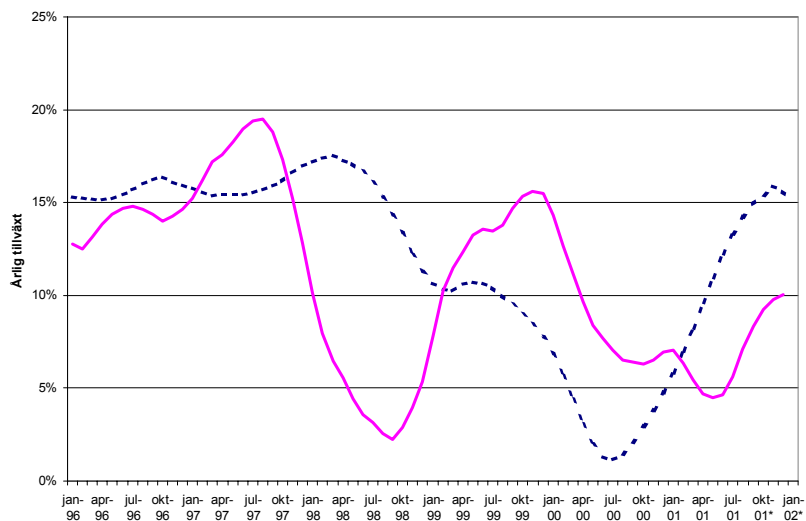
Byggnadsverksamhet



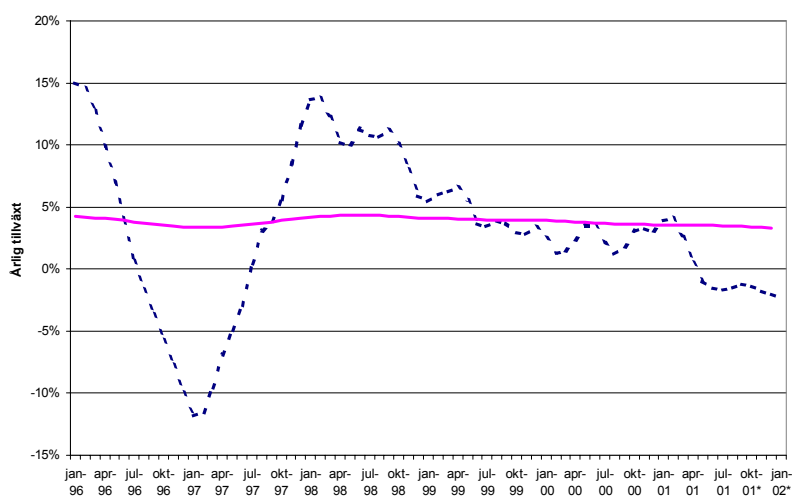
Handel



Hotell- och restaurangverksamhet



Transport och kommunikation



Övrig service

